

Onsdagen den 8 mars

Kl. 19.30

*Bostadsbeskatt-
ningen*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Bostadsbeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1977/78:30 med anledning av motioner om bostadsbeskattningen.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! I motion 413 föreslås att riksdagen antar den lagstiftning mot s. k. strimlade lån som föreslagits av bostadsskattekommittén i början av 1976.

Kommittén betecknar strimlade lån som ett skattemässigt konstgrepp, som förrycker grunderna för den avvägning av kostnaderna för olika boendeformer som statsmakterna gjort genom 1974 års bostadspolitiska beslut.

Förslagen som kommittén lagt fram strävar mot att eliminera de skattemässiga fördelarna av fördelning av lån. De nya reglerna föreslogs träda i kraft den 1 januari 1977 och för första gången tillämpas vid 1978 års taxering. Kommittén föreslog också en regel som innebar att befintlig förening som fördelar lånen eller vidtar motsvarande åtgärd efter den 31 mars 1976 skulle träffas av den strängare beskattningen. Om dessa förslag rådde det enighet i utredningen.

Kommitténs förslag har remissbehandlats och mottagits positivt av ett stort antal remissinstanser. Förslagets innehåll och tidpunkten för genomförandet hade under år 1976 en direkt dämpande effekt på såväl nybildande av bostadsrättsföreningar med fördelade lån som på fördelningen av lånen inom befintliga föreningar. Under 1977 och 1978 har man emellertid kunnat notera att denna form av skattemässiga konstgrepp inom den spekulativa delen av nyproduktionen och saneringen tagit ny fart. Detta beror på, för att återge vad socialdemokraternas bostadspolitiska arbetsgrupp sagt, att den borgerliga regeringen inte klart och entydigt ställt sig bakom bostadsskattekommitténs bedömning, att skatteflykt inte bör tillåtas bli vägledande för den bostadspolitiska utvecklingen.

Strimlade lån är, som bostadsskattekommittén påpekat, ett skattemässigt konstgrepp. Systemet ger höga inkomsttagare stora förmåner, leder till spekulation i handeln med bostäder och ökar de sociala skillnaderna i boendet. Strimlade lån är därför inte förenliga med målsättningarna i 1974 års bostadspolitiska beslut.

Socialdemokraterna kan inte acceptera att den sociala bostadspolitiken urholkas. Vi krävde därför lagstiftning mot strimlade lån i samband med en

Onsdagen den
8 mars 1978

*Inflationsskydd av
inkomstskatte-
skalan*

interpellationsdebatt i riksdagen förra året. Partiets bostadspolitiska arbetsgrupp har nyligen krävt ett klart och entydigt uttalande från regeringen att man avser att stoppa verksamheten med strimlade lån fr. o. m. den 1 juli 1978 genom förslag till höstriksdagen.

Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag konstaterar att utskottet delar den kritik mot strimlade lån som finns i motionen och i bostadsskattekommitténs förslag. Enligt utskottet kommer en proposition med förslag till ändrade regler rörande bostadsbeskattning att föreläggas riksdagen i höst. Jag har därför inget yrkande i dag. Det är emellertid nödvändigt att regeringen vid arbetet med propositionen noga beaktar vad utskottet sagt om s. k. strimlade lån.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Inflationsskydd av inkomstskatteskalen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1977/78:31 med anledning av motioner om inflationsskydd av inkomstskatteskalen.

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:868 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari under punkten 1 hemställdes att riksdagen beslutade slopa indexregleringen av statsskatten fr. o. m. den 1 januari 1979 och

1977/78:1457 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade att indexreglering av statsskatten inte skulle införas fr. o. m. den 1 januari 1979.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1977/78:868 yrkandet 1,
2. motionen 1977/78:1457.

Reservation hade avgivits av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Hagar Normark och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1457 och motionen 1977/78:868 yrkandet 1 skulle anta av reservanternas framlagda

1. förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt och
2. förslag till lag om upphävande av lagen (1977:1071) om basenhet enligt 10 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Den socialdemokratiska partimotionen 1977/78:1457, som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 31, innehåller ett avslagsyrkande

på förslaget att indexreglera statsskatten fr. o. m. den 1 januari 1979.

Skatteutskottets borgerliga majoritet står fast vid beslutet om indexreglering och yrkar avslag på vår motion.

Vi socialdemokrater har fogat en reservation till utskottsbetänkandet, och jag skall något motivera vårt ställningstagande.

Frågan var föremål för en ingående behandling här i riksdagen så sent som i december 1977, alltså för tre månader sedan, varför jag med hänvisning till den debatten nu kan fatta mig kort.

Vi socialdemokrater har tidigare redovisat en rad skäl som talar emot en indexreglering av statsskatten. Vi menar att ett sådant system medför orättvisor som främst drabbar låginkomsttagarna.

Vår tidigare motion, 1977/78:41, innehåller en utförlig redovisning av de skatteomläggningar som riksdagen beslutat om på förslag av den socialdemokratiska regeringen under åren 1973–1976.

Om man jämför effekterna av de skatteomläggningarna med vad som skulle ha inträffat, om man i stället valt att indexreglera skatten, framgår ett tydligt resultat av den jämförelsen. En indexreglering på det sätt som den borgerliga regeringen nu föreslagit hade varit klart ogynnsam ur inkomstfördelningssynpunkt. De lägre inkomsttagarna hade förlorat avsevärda belopp, medan den varit gynnsam för de högre inkomsttagarna. Skatteomläggningarna, så som de genomförts under de här nämnda åren, har medverkat till att underlätta avtalsrörelserna. Förslagen har, i jämförelse med en indexreglering, haft en klar låginkomstprofil.

Vi reserverar oss anser att systemet med indexreglering av statsskatten medför att de fördelningsspolitiska orättvisorna förstärks, att möjligheterna att föra en effektiv stabiliseringspolitik försvåras och att inflationen förstärks. Det förhåller sig utan tvivel så, att inflationen och prisstegringarna slår hårdast mot låginkomsttagarna. En av utgångspunkterna för ideén med indexregleringen av statsskatten har varit att inflationen slår på ett likartat sätt över hela inkomstskalan, men så är inte fallet. Ser vi till en låginkomsttagares situation, finner vi att utgifterna för dagligvarorna tar en betydligt större del av inkomsten än vad som är fallet för en höginkomsttagare. Vi vet att under föregående år, med prisstegringar på omkring 13 %, steg dagligvarorna med inte mindre än 17 %. Låginkomsttagarna har drabbats hårdast av dessa prisstegringar.

Men med den skattereform som den borgerliga majoriteten bestämt sig för kommer låginkomsttagarna, med en förhållandevis större andel av dagligvaror, att underkompenseras. Indexregleringen verkar inte rättvist.

Omvänt har en höginkomsttagare bättre möjligheter att avstå från att konsumera hela inkomsten och kan i stället välja att placera ett sparat kapital på ett ur skattesynpunkt fördelaktigt sätt.

I den tidigare nämnda motionen 1977/78:41 har vi tagit med en redovisning av hur exempelvis skuldräntebeloppet för fastigheter fördelar sig efter inkomstgruppen. Av den redogörelsen framgår tydligt hur skuldräntebeloppet ökar ju högre upp man kommer i inkomstlägena.

De som har goda inkomster har större möjligheter att undgå inflationens

verkningar genom fördelaktiga kapitalplaceringar, och de tar uppenbarligen också till vara de chanserna.

Indexregleringen av statsskatten kommer att ytterligare förbättra situationen för de bäst ställda på bekostnad av de lågavlönade.

Ur statsfinansiell synpunkt menar vi också att det finns skäl att avstå från indexregleringen av statsskatten.

Vi har angett att vårt förslag skulle innebära att statsinkomsterna förstärktes med 2 miljarder kronor. Utskottet har nu, med hänvisning till vad finansutskottet tidigare anfört, kommit fram till att den summan borde vara 1,2 miljarder kronor. Vi skall inte tvista om summans storlek – förmodligen har man tagit hänsyn till vissa skatteadministrativa förhållanden och till hur uppbördsterminerna infaller och därigenom kommit fram till denna lägre summa.

Men obestriddligen går vårt förslag i rätt riktning när det gäller att hålla inne med statens utgifter. Även om detta är viktigt, så är det inte det främsta skälet för att vi går emot indexregleringen av skatteskalorna.

Vi anser att det är bättre om skatteomläggningarna utformas så, att de får en klar fördelningspolitisk profil.

Vidare anser vi att möjligheterna att nå en stabiliseringspolitisk effekt ökar, om skatteomläggningarna anpassas till det rådande ekonomiska läget.

Vi anser också att möjligheterna att bekämpa inflationen ökar, om skatteomläggningarna kan ingå som ett led i avtalsförhandlingarna och på så sätt vägas in i den totala förtjänstutvecklingen.

Det föreliggande beslutet att indexreglera statsskatten anser vi har så stora brister att det inte bör genomföras. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! När förslaget om s. k. inflationsskydd för skatteskalen behandlades i slutet av förra året yrkade vi från vpk avslag, och vi ställde en rad alternativa förslag, bl. a.

slopande av momsens på maten,

slopande av 1977 års höjning av momsens,

slopande av allmänna arbetsgivaravgifter för kommuner och landsting, ytterligare 1 miljard kronor till kommuner och landsting och

skärpt beskattning av höga inkomster, stora förmögenheter, arv och gåvor samt realisationsvinster.

Senast i den finanspolitiska debatten för en vecka sedan riktade vi kritik mot indexregleringen av den statliga skatteskalen. Vi menar att en sådan åtgärd främst gynnar höginkomsttagarna. Vi kan heller inte se denna avskild från andra skattepolitiska åtgärder. Höjning av mervärdesskatten och stigande kommunalskatter och taxor drabbar de stora arbetar- och tjänstemannagrupperna hårdast. Om man alltså vill lätta på skattebördan, så är det helt andra metoder än de av regeringen föreslagna som behövs.

Vi har påmint om – och det finns skäl att göra det återigen – hur nuvarande ekonomiministern Gösta Bohman åkte land och rike runt före valet med

utropet: Det går att sänka skatten om viljan finns. Den viljan sträckte sig inte så långt som till att sänka skatterna för dem som bäst behöver det. Sänkningen för höginkomsttagarna skall i stället betalas av dem som har låga inkomster.

Det är ett märkligt aktstycke majoriteten i skatteutskottet åstadkommit när man avstyrker motionsförslagen om att riksdagen skall besluta att indexreglering av statskatten inte skall gälla. "Enligt utskottets uppfattning kan motionärernas förslag därför inte beräknas medföra någon ökning utan snarare en minskning av statsinkomsterna för nästa budgetår", hävdar utskottet i betänkandet efter att ha gjort en utflykt i konsumentprisindex och avtalsrörelse. Men utskottet kan naturligtvis aldrig komma ifrån det faktum att om staten avstår från skatteinkomster, så minskar inkomsterna till statskassan. Och omvänt: om motionärerna anser att dessa skatteinkomster skall tas in även i fortsättningen, så ökar detta inkomsterna till statskassan i förhållande till regeringsförslaget.

Vänsterpartiet kommunisterna företräder en skattepolitisk linje som innebär minskade skattebördor på lönarbetarna, barnfamiljerna och pensionärerna. Den föreslagna indexregleringen strider enligt vår mening mot strävandena att uppnå en rättvisare beskattning.

Samma krafter som avhänder statskassan miljardbelopp ropar på åstramning för kommuner och landsting i stället för att använda resurserna för att hålla tillbaka kommunalskattehöjningarna och möjliggöra nödvändig social service.

I den motion vari vpk yrkat slopande av indexregleringen av statskatten har vi utvecklat vår syn på skattepolitiken i dess vidare bemärkelse. Eftersom vi utförligt diskuterade dessa frågor för en vecka sedan skall jag begränsa min framställning.

Jag vill dock säga att det s. k. inflationsskyddet av skatteskalen strider mot strävandena att åstadkomma en demokratisk skattepolitik. Det är en falsk framställning som regeringen och den borgerliga majoriteten i skatteutskottet gör i denna fråga. Man söker dölja faktiska förhållanden genom att framställa åtgärden som betydelsefull för att bekämpa inflationen. Men ett "inflationsskydd" som innebär minskad progressivitet samtidigt med att kommunalskatten och indirekta skatter ökar skärper skatteorättvisorna utan att ha någon inflationshämmande effekt.

Mot den borgerliga utskottsmajoritetens avslagsyrkande på motionerna står den socialdemokratiska reservationen, som innebär tillstyrkan av bifall till motionerna. Till reservationen är fogad en skatteskala som vi från vpk nog skulle vilja ha annorlunda konstruerad för att bättre gynna låginkomsttagarna. Det viktigaste är emellertid att reservationen innebär att indexregleringen avvisats, och vi kommer därför att stödja den.

Återigen finns, herr talman, anledning att påtala den orimliga situation i utskottsarbetet som jag påtalat redan en gång tidigare i dag och som flera vpk-talare tagit upp. Om vi exempelvis funnit anledning att framlägga en fullständig motivering för vår ståndpunkt och en skatteskala hade vi varit förhindrade att få detta material fogat till utskottets betänkande. Vi hade

naturligtvis kunna framlägga materialet direkt i kammaren. Ja, naturligtvis hade vi också kunna föredra det från talarstolen med allt vad det innebär i tidsåtgång. För andra gången i dag vill jag alltså protestera mot övriga partiers odemokratiska ställningstagande, som innebär att kammarens arbete försvåras. Den redan besvärande arbetssituationen här kommer att förvärras, om dessa partier fortsätter sitt sabotage mot normalt riksdagsarbete och tvingar vpk att muntligt framlägga synpunkter och material som normalt skall återfinnas i utskottsbetänkandena.

ALVAR ANDERSSON (c):

Herr talman! När herr Berndtson påstår att en indexreglerad skatteskala betyder minskad progressivitet är det fullständigt fel. Indexreglerad skatteskala betyder i själva verket oförändrad progressivitet – man tar ut precis samma skatt som förut på en oförändrad realinkomst. Stiger realinkomsten blir det stegrad skatt, men av en inkomst som i kronor är högre än förut men till sin köpkraft och alltså till sitt reella värde är oförändrad skall sammanlagt samma procenttal tas ut i skatt som förut. Om man inte har skatteskalan indexreglerad och inte gör några andra justeringar innebär det att beskattningen skärps på en oförändrad realinkomst, som genom inflationen vuxit i kronor.

När reservanterna räknar med att tillföra staten betydande skatteintäkter måste man onekligen fråga sig: Är avsikten att vi skall behålla en helt oförändrad skatteskala? Under en lång följd av år har det inte accepterats. Sedan inflationen började bryta igenom med ganska höga procenttal har skatteskalan i själva verket reglerats varje år. Den har förändrats i så stor utsträckning att skattebortfallet har blivit större än det belopp som det skulle ha kostat att ha skatteskalan indexreglerad.

Nu säger Rune Carlstein att om vi hade haft en indexreglerad skatteskala under en följd av år och inte gjort några justeringar i övrigt i skatteskalan skulle det i själva verket ha inneburit att människor med de lägre inkomsterna skulle ha fått betala en större del av den samlade skatten än de faktiskt har gjort. Men, vem har påstått från något håll att skatteskalan, därför att man indexreglerar den, skall ligga kvar oförändrad för all framtid? Det är alldeles uppenbart att man kan behöva göra justeringar i skatteskalan, men den borde i alla fall rimligen kunna fungera mer än ett år. Det är framför allt det som är avsikten med en indexreglering. Bara skatteskalan är rättvis när den fastställs borde den rimligen kunna bestå såsom rättvis om samma procenttal tas ut i skatt i de olika skikten under ett antal år. Det är vad förslaget innebär.

Sedan vill jag säga liksom Rune Carlstein sade att den här frågan diskuterats så nyligen att ingendera sidan väl kan tillföra debatten några nya synpunkter. Det har påståtts att man skulle få in väsentligt ökade belopp till statskassan om man följer förslaget. Det måste innebära att man i själva verket föreslår en skatteskärpning genom att man skall låta det försämrade penningvärdet slå igenom, så att skatten blir skärpt i alla inkomstlägen. Det blir fallet utom i de allra lägsta inkomstskikten, där skatten ligger på 2 %. I

vissa lägen där blir det naturligtvis ingen egentlig skärpning, men det blir det i alla övriga lägen, med större eller mindre belopp. Vi kommer inte förbi att det kommer att bli effekten.

Vill man göra justeringar i skatteskalan liksom det har gjorts tidigare kan man naturligtvis uppnå något annorlunda effekter än med en direkt indexbunden skatteskala, men vi skall ha klart för oss att de blir ganska obetydliga. I de lägre inkomstskikten har man i majoritetsförslagen i skatteutredningarna räknat med att man under de närmast kommande åren skall kunna göra vissa justeringar i skatteskalorna. Men i beskattningen av de högre inkomsterna skulle inte ske någon lättnad i annan mån än att det, eftersom skatteskalorna är indexbundna, blir en oförändrad realinkomst, och man kan inte skärpa beskattningen av den. Jag har alltså svårt att förstå att man verkligen skulle kunna få några ökade statsinkomster om man inte direkt avser att skärpa statsbeskattningen genom att låta inflationen urholka de värden som anges i skatteskalan och därmed i själva verket skärpa beskattningen – det är ju det reella som inträffar. Det är klart att man då får ökade intäkter. Men den skärpningen slår ju i alla inkomstlägen!

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det är väl ändå uppenbart, Alvar Andersson, att en indexreglering av skatteskalorna gynnar de högre inkomsttagarna framför de lägre. Därmed ändras ju progressiviteten i ogynnsam riktning.

Ser man på de skalor som utarbetats i skatteutredningen – av dem kan man utläsa effekten för olika inkomstlägen – skall man strax finna att i kronor räknat ger indexregleringen större effekt för de högre inkomsttagarna, som ändå måste ha lättare att bära skattebördorna än de lägre. Det är detta de borgerliga söker trola bort när de diskuterar effekterna av en indexreglering av skatten.

Till saken hör också att om man därutöver låter de indirekta skatterna och de proportionella kommunala skatterna stiga, så får också detta den svåraste effekten för de lågavlönade, de i samhället som har den minsta bärkraften.

I finansdebatten för en vecka sedan framförde vpk kritik mot att skattepolitiken inte behandlas i ett sammanhang. Här tycker jag att vi har ett typexempel på hur man behandlar en delfråga i stället för helheten. Men det kanske också är meningen för att man skall kunna framställa den här åtgärden som någonting positivt, när det i själva verket är en åtgärd som förstärker skatteorättvisorna.

RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Det är uppenbarligen så att vi har skilda uppfattningar i denna fråga. Alvar Andersson pläderar för en indexreglering av statsskatten. Vi socialdemokrater menar att det är riktigare att göra återkommande skatteomläggningar, där man kan ta hänsyn till den ekonomiska situationen. Dem

kan man ge en låginkomstprofil. Man kan alltså medvetet föra en politik som tar sikte på att lätta på beskattningen för de sämst ställda. Att detta tar sig uttryck i ett förhållandevis hårdare skattetryck på de högre inkomsttagarna är ganska naturligt. Det menar vi är en rättvis beskattning. Det är ett sätt att fördela skattebördorna efter bärkraft. Här skiljer vi oss alltså åt i uppfattning.

Erfarenheterna från åren 1973 till 1976 pekar entydigt på att en indexreglering hade varit ogynnsammare från inkomstfördelningssynpunkt. Den skulle alltså ha givit stora belopp till de högre inkomsttagarna. Däremot skulle låg- och mellaninkomsttagarna ha fått väsentligt mindre i skattelättnad än de fått genom de återkommande skatteomläggningar som vi gjort under denna period.

ALVAR ANDERSSON (c):

Herr talman! Rune Carlstein upprepar sitt påpekande att om vi hade haft indexbundna skatteskalor under hela 1970-talet och inte hade gjort några skatteomläggningar hade det inneburit att de lägre inkomsttagarna hade fått betala högre skatt. Det har jag inte förnekat ett ögonblick, och det skulle inte falla mig in att göra det. Men ingen har heller yrkat på att vi skulle ha en oförändrad skatteskala år efter år. Den har ju förr justerats då och då, och det har även gjorts nu. Dessutom beslutar riksdagen varje år vilken procentsats som skall tas ut i statsskatt. Under de senaste åren har den varit 100, men förr var det där som man reglerade uttaget.

Nils Berndtson säger att en indexreglerad skatteskala ger förmåner för de högre inkomsttagarna därför att i kronor räknat får de större skattelättnader. Det är uppenbart att i inkomstlagen där 2, 4 eller 8 % tas ut i statsskatt kan man inte i kronor räknat få samma summor som man får i inkomstlagen där 53 eller 58 % tas ut i statsskatt. Inte ens med en proportionell skatt lär man kunna komma dithän.

Jag skall gärna hålla med Nils Berndtson när han säger att om man bara gör vissa lättnader i den progressiva skatteskalen och skärper proportionella skatter, såväl kommunalskatt som indirekta skatter av olika slag, slår det hårdare mot de lägre inkomsttagarna. Tyvärr är det på det sättet att om vi skall få in de medel som behövs för att betala statens, kommunernas och landstingens utgifter skulle det förslå väldigt litet om vi bara inriktade oss på att ta ut det från de högsta inkomstkikten. För det första skulle vi då få ta ut 100 % av inkomsten, och för det andra skulle dessa inkomstkikt snart försvinna och inte vara möjliga att använda som skatteobjekt år efter år. Inte skulle det gå särskilt länge att finansiera budgeten på det sättet. Vi kommer aldrig ifrån att det stora flertalet av svenska folket inte tillhör höginkomsttagarna. Det är kanske tragiskt, men sådan är verkligheten.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det är ju ett framsteg att Alvar Andersson erkänner att höginkomsttagarna i kronor räknat får mer. Vad han däremot inte fullföljer i sitt resonemang men som ändå är väsentligt för hela frågan är från vilken

inkomst skatten skall dras. Jag skall ta några exempel ur de tabeller från skatteutredningen som jag tidigare hänvisade till. Om jag antar att prisutvecklingen är 8 % får den som tjänar 100 000 kr. nära 2 000 kr. i lättnad, medan den som tjänar 50 000 får en lättnad på bara 820 kr. Vid en inkomst på 40 000 kr. blir lättnaden 737 kr. Det är därför jag anser att man inte kan bortse från frågeställningen: Vem har lättast att bära skattebördan? Och omvänt: Vem är det som behöver en lättnad? Det är ju framför allt låg- och medelinkomsttagarna.

De förlängningar av resonemanget som Alvar Andersson försökte göra på andra skattepolitiska områden blev väl ändå litet långsökta utflykter. Jag tror att det för de allra flesta inkomsttagare i landet hade varit vettigare om man till statskassan hade tagit in det man nu avhänder sig genom indexregleringen och fört över de pengarna till kommunerna för att möjliggöra för dessa att hålla tillbaka skattehöjningarna. Det är ju ändå så att kommunalskatterna tar mer av inkomsten för de allra flesta inkomsttagare än vad den direkta statliga skatten gör. Det är där som åtgärder bör sättas in om man vill åstadkomma en omfördelning av skattebördan och en rättvisare beskattning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rune Carlstein begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 31 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rune Carlstein begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 150

Nej – 143

§ 3 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1977/78:11 med anledning av propositionen 1977/78:70 om värdet av vissa beräkningenheter i guld.

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
8 mars 1978

*Onykterhet vid
trafik till sjöss*

Föredrogs lagutskottets betänkande 1977/78:12 med anledning av motion om lagstiftningen rörande onykterhet vid trafik till sjöss.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Bara en kort kommentar till lagutskottets enhälliga betänkande.

Drunkningsolyckorna i samband med båtfärd har ökat kraftigt under senare år. Detta hänger delvis samman med att antalet båtar har ökat, och då särskilt småbåtar. Man har kunnat konstatera att många av dessa dödsolyckor har berott på alkoholförtäring. Nu när det blir alltmera trångt på sjön och trafiken där blir allt intensivare borde väl liknande trafikregler gälla på sjön som på land. En sådan åtgärd skulle säkerligen förstås av de flesta. Men nu har tyvärr många den uppfattningen att alkoholförtäring i samband med båttrafik inte är så farligt.

När riksdagen behandlade denna fråga vid 1976/77 års riksmöte anförde man bl. a. att problemet, dvs. alkoholförtäring i samband med sjötrafik, måste ses mot bakgrund av det förhållandet att allmänheten inte kan antas ha full förståelse för faran i att använda alkohol till sjöss.

Remissomgången i anledning av fritidsutredningen i den här frågan gav en mycket splittrad bild, men ändå ansåg t. ex. konsumentverket att det fanns övertygande skäl för en promilleregler, men att lagstiftning borde anstå i avvaktan på en informationskampanj för att öka allmänhetens förståelse för faran av att använda alkohol till sjöss.

När man tittar på fritidsbåtsutredningens skäl för att avstå från att komma med förslag i den här delen är det egentligen en ganska underlig argumentering man får sig till livs. Denna argumentering ligger till grund för lagutskottets ställningstagande. Man säger i den här utredningen att promillereglerna inte kan gälla på grund av att båtarna också används för övernattnig. Konsekvensen av ett sådant resonemang borde då bli att bilar med husvagn också skulle vara befriade från promilleregler, för husvagnar används ju också för övernattnig. Men som väl är, får man väl tillägga, drar inte lagutskottet den slutsatsen.

Det är, herr talman, alltså ingen särskilt stark motivering som utskottet kommer med när man hänvisar till vad fritidsbåtsutredningen har sagt på denna punkt.

Utskottet tar inte ställning till frågan om promillegräns, utan vill avvakta hur regeringen ställer sig till fritidsutredningens förslag om registrering av båtar m. m. Men vi motionärer är ändå angelägna att understryka utskottets ställningstagande beträffande behovet av information till båtägarna om de risker som sammanhänger med alkoholförtäring till sjöss. I avvaktan på det slutliga ställningstagandet bör därför en informationskampanj omedelbart komma till stånd. Utskottet erinrar ju också om vad man 1976 underströk, nämligen betydelsen av att en informationskampanj snarast kommer till stånd.

Den fråga som finns kvar obesvarad när man har läst utskottsbetänkandet är: Varför dröjer det med denna informationskampanj som riksdagen är överens om behövs? Här är det bråttom – kommande båtsäsong står snart för dörren.

Herr talman! Jag har inget yrkande till förmån för motionen just nu, men ser det som angeläget att regering och berörda myndigheter tar fasta på utskottets rekommendation.

STIG OLSSON (s):

Herr talman! Lagutskottet ser mycket allvarligt på den ökade olycksfallsstatistiken som framförs i motionen beträffande onykterhet på sjön, men vi tror inte på att man skulle klara av dessa problem genom en skärpt lagstiftning. Vi är övertygade om att det i första hand handlar om en information i sjövätt på olika nivåer. Det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet som jag hänvisar till.

Beträffande ekonomin är det väl känt, även för Elver Jonsson, att det ekonomiska läget är sådant att jag inte tror regeringen i dag är beredd att öka satsningen på sjövätt, även om det skulle vara nödvändigt. På den punkten delar vi också Elver Jonssons uppfattning.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1977/78:13 med anledning av motioner om ändring i namnlagen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats

Föredrogs lagutskottets betänkande 1977/78:14 med anledning av motion om förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:420 av Tore Claeson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen skulle uttala att det borde betraktas som obilligt mot hyresgäst som inte hade tillgång till bil att tvingas hyra bilplats samt hos regeringen hemställa om förslag till sådan ändring av hyreslagstiftningen att bostadshyresgäst utan bil inte kunde tvingas att hyra bilplats genom kopplat avtal.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:420.

Förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats

Onsdagen den
8 mars 1978

*Förbud mot kopp-
ling i hyresavtal
av hyra av bostad
och hyra av bilplats*

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Förhyrandet av bilplats är ibland ett villkor i hyresavtalet för bostadslägenhet. Många hyresgäster, Hyresgästernas riksförbund och vänsterpartiet kommunisterna anser att hyresgäst måste kunna befrias från tvånget att hyra bilplats, om man inte innehar eller stadigvarande brukar bil. Tvånget att hyra bilplats måste enligt vår mening anses som ett obilligt hyresvillkor, och jag har svårt att förstå dem som inte delar den uppfattningen.

Nu är det tyvärr inte lika självklart för alla att man inte skall kunna tvinga hyresgäst att flytta från sin bostad om han inte vill betala för en bilplats som han varken kan eller vill använda. I den begränsade rättspraxis som finns har bilplatstvånget inte ansetts som oskäligt, som stridande mot god sed i hyresförhållande eller eljest vara obilligt. De prövningar som har skett visar att det behövs en ändring av lagstiftningen.

F. n. finns det vissa möjligheter för den enskilda hyresgästen att få sina hyresvillkor prövade, men för att få en chans att bli kvitt ett hyresvillkor som i det allmänna medvetandet betraktas som oskäligt måste han vända sig till hyresnämnd eller bostadsdomstol. Fortfarande finns emellertid ingen som helst garanti för att slippa en bestämmelse som det måste betraktas som en viktig och betydelsefull rättvisefråga att sätta ur kraft.

Vi motionärer vänder oss alltså mot att hyresgäster som inte har bil men ändå tvingas att erlagga hyra för bilplats måste vända sig till någon myndighet för att över huvud taget kunna få ett sådant villkor prövat. Ett framsteg kan noteras i årets utskottsbetänkande jämfört med då frågan tidigare har behandlats. Utskottet anför inte längre som skäl för att avstyrka motionen att det skulle vara svårt att i lagtext närmare precisera vilka förhållanden som skulle kunna leda till ändring eller jämkning av hyresvillkoren.

Fortfarande anför emellertid utskottet att ett genomförande av hyresrättsutredningens förslag skulle kunna ge möjlighet till en lösning av problemet med kopplingsvillkor. Ja, det är möjligt att den möjligheten kan anses föreligga, men låt mig till detta säga att dels har vi ännu inte sett något regeringsförslag med anledning av utredningen, dels har utredningen inte speciellt behandlat det problem vi nu diskuterar eller lagt något förslag i detta avseende.

Hänvisningen till hyresrättsutredningens delbetänkande och regeringens förslag till ny hyresförhandlingslag löser inte det problem som det nu handlar om. Här handlar det om att från riksdagens sida ge en klar mening till känna i en för tusentals hyresgäster mycket viktig och betydelsefull rättvisefråga. Det handlar om att ta bort en diskriminering av hyresgäster som inte har, inte vill ha eller inte kan skaffa sig bil. Man måste enligt vår mening i lagstiftningen ge uttryck för att villkor om förhyrande är obilligt mot hyresgäst som inte har tillgång till bil.

Det finns, herr talman, många människor i vårt land som av ekonomiska skäl, hälsoskäl eller andra orsaker inte har möjlighet att skaffa bil, och det finns många som av miljöskäl eller andra orsaker inte vill göra det. Erfarenheterna visar tyvärr att dessa människor ändå kan tvingas att betala

för en bilplats som de varken kan eller vill använda eller också tvingas att flytta från sin bostad. Alldeles bortsett från vilka resultat ett regeringsförslag om ny förhandlingslag kan komma att få borde riksdagen nu kunna göra ett uttalande och begära förslag om sådana ändringar som vi föreslår i vår motion.

Man måste också i detta sammanhang beakta att kopplingsvillkor av det slag som vi nu behandlar innebär ett kännbart påslag på många hyresgästers bostadskostnader. Med hänsyn till den pågående hyresutplundringen och de mycket höga hyror som i dag råder måste det vara angeläget att varje åtgärd som kan minska boendekostnaderna för vanliga hyresgäster genomförs. Ett ställningstagande och ett beslut i enlighet med motionsförslaget skulle sålunda betyda lägre boendekostnader för många hyresgäster som nu tvingas att betala för en nyttighet som de inte kan eller vill använda.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion nr 420.

OWE ANDRÉASSON (s):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 14 behandlas en motion om förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats. Huvudmotionären har här nyss redogjort för sin syn på denna fråga.

Frågan är inte ny för utskottet utan har tidigare varit föremål för riksdagens behandling. Man kan undra i hur stor utsträckning det förekommer en sådan koppling mellan bostad och bilplats som redovisas i motionen. Efter en liten undersökning på olika platser, och då framför allt i västra delarna av landet, blir slutsatsen att i regel är det så, att bostadsföretagen har parkeringsplatser där de som bor i området får parkera utan kostnad. Även andra som kommer till området har rätt att parkera där. Egna parkeringsplatser för dem som bor i området anordnas inte, om man inte så önskar. Den som har önskemål om egen parkeringsplats eller garageplats, ifall garage finns på området, kan mot en avgift få hyra sådan plats. Dessa garage- eller parkeringsplatser har inte någon koppling till bostaden och den hyra man betalar för denna. Det stora problemet när det gäller parkeringsplatser framför allt i äldre bostadsområden är i dag att parkeringsplatserna inte räcker för alla dem som har bil och önskar egen parkeringsplats.

Ärenden av det slag som det redogörs för i motionen har prövats och kan prövas i hyresnämnd, i bostadsdomstol och i allmän domstol. Det kan för dagen inte pekas på att man kommit fram till någon praxis i dessa instanser vad det gäller bedömningen av kopplingsvillkor. Det finns fall i vilka prövning av kopplingsvillkoren har ägt rum. Man kan där finna att de som har att pröva dessa frågor om kopplingsvillkor kan komma till samma slutsats, nämligen att koppling mellan bostad och garageplats inte var – som det uttrycks – obillig, trots att hyresgästen saknade bil. Andra ärenden kan visa att dessa instanser har olika uppfattningar om vad som är obilligt.

Utskottet har, liksom tidigare, inte biträtt motionen. Som framgår av redogörelsen i betänkandet uttalade utskottet vid föregående års behandling av ärendet att problemet med kopplingsvillkoret i första hand borde lösas genom förhandlingar mellan parterna på hyresmarknaden. Detta är fortfa-

Förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats

Onsdagen den
8 mars 1978

*Förbud mot kopp-
ling i hyresavtal
av hyra av bostad
och hyra av bilplats*

rande ett av argumenten för att inte biträda motionen. Vidare har hyresrättsutredningen i ett delbetänkande under 1976 kommit med förslag till en lagfäst förhandlingsrätt på hyresmarknaden. Syftet med delbetänkandet är att förstärka hyresgästernas ställning i förhandlingar samt skapa vidgade möjligheter att föra frågor vidare till hyresnämnd. Betänkandet, som benämns Hyresrätt I, har remissbehandlats. Inom justitiedepartementet håller man nu på med en lagrådsremiss med utgångspunkt i betänkandet och remissvaren.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer regeringen att under våren 1978 framlägga en proposition för riksdagen med förslag till ny hyresförhandlingslag med hyresrättskommitténs delbetänkande som grund. De frågor som tagits upp i motionen kan komma att beröras i propositionen. Utskottet vill inte föregripa regeringens ställningstagande utan hemställer att motionen avstyrks.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till lagutskottets hemställan i dess betänkande nr 14.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det var intressant att höra Owe Andréasson som talesman för utskottet säga att det på olika platser gjorts undersökningar, som då skulle visa att det inte är något större problem. Kanske hade det varit värdefullt om det i utskottsbetänkandet redovisats en sådan undersökning och om det också getts möjlighet för motionärerna att ta del av materialet.

I motsats till Owe Andréasson har jag under rätt många år arbetat praktiskt med de här frågorna. Fortfarande följer jag utvecklingen på bl. a. det här området. Tvärt emot Owe Andréasson vill jag hävda att det här är ett mycket stort problem för väldigt många hyresgäster. Det finns alltså, enligt min uppfattning, all anledning för riksdagen att göra ett uttalande om att det måste betraktas som obilligt att tvinga folk att hyra bilplats på det sätt som nu kan ske. Om man inte kan betala bilplats kan man alltså tvingas att flytta från bostaden.

Jag delar således inte Owe Andréassons eller utskottets uppfattning att det stora problemet skulle vara att parkeringsplatserna inte räcker till. Min erfarenhet säger mig någonting helt annat.

Owe Andréasson sade vidare, och det står också i betänkandet, att det skett vissa prövningar men att det inte går att tala om praxis på området. Inledningsvis försökte jag säga detsamma när jag använde uttrycket "en mycket begränsad praxis". Det måste ändå ha en viss betydelse att i de fall då möjligheten att bli fri från skyldighet att hyra bilplats prövats – när man inte vill eller kan skaffa sig bil – har utslagen inneburit att man blivit tvungen att hyra bilplats för att få ha kvar sin bostad. Kraven på att slippa ett sådant här villkor har alltså inte bifallits. Anledningen till att vi återkommit med en motion i år är just detta och de erfarenheter som hyresgäströrelsen som sådan har då det gäller möjligheten att genom förhandlingar med de privata fastighetsägarna komma till rätta med problemet. Motionen är alltså fortfarande aktuell, eftersom det här är ett så stort problem för många

människor. Jag skulle önska att utskottets ledamöter fick tillfälle att på samma sätt som jag få ta emot brev från och besök av bl. a. en hel del pensionärer, som påtvingats den här klausulen för att de skall få bo i det område där de gärna vill bo. Att vissa av dessa pensionärer får kostnaden betald genom bostadstillägg förändrar inte själva sakförhållandet, den grundläggande orättvisan med en sådan här bestämmelse.

De frågor som tagits upp kan, säger Owe Andréasson – och jag skall sluta med det – komma att behandlas i den proposition angående ny förhandlingslag som regeringen skall lägga fram. Ja, men det säger ju inte att de kommer att behandlas konkret, och jag vill upprepa vad jag sade inledningsvis, nämligen att det inte finns någonting i hyresrättsutredningens betänkande som tyder på att man kommer att konkret ta upp ett sådant här förslag. Det finns heller *ingenting* i regeringens lagrådsremiss beträffande ny hyresförhandlingslag som tyder på att man tänker ta upp detta problem.

Jag tycker att det är litet underligt att så många av riksdagens ledamöter när denna fråga tidigare har behandlats varit med om att avslå det aktuella motionskravet. Jag vet att vårt förslag är väl underbyggt i hyresgäströrelsen, och en del arbetarkommuner har uttalat sig i samma riktning. I folkrörelserna över huvud taget och inom vad man kallar den allmänna opinionen har man reagerat mycket starkt mot det som betraktas som en stor orättvisa mot hyresgästerna.

OWE ANDRÉASSON (s):

Herr talman! Jag är väl medveten om att Tore Claeson arbetar praktiskt med sådana här frågor och känner till dem. Men vad jag sade i mitt inlägg var att jag hade gjort en undersökning i de västra delarna av Sverige, där jag är bosatt, och då kommit fram till resultatet att det inte förekom kopplingsavtal i någon större omfattning där. Det var därför jag drog den slutsats som jag redovisade i mitt anförande. Det är riktigt att vi inte vet vad som kommer att stå i regeringens aviserade proposition, men det finns ju möjlighet för Tore Claeson och hans partivänner att än en gång motionera i denna fråga, om de inte skulle vara tillfreds med det som föreslås i propositionen.

TORÉ CLAESON (vpk):

Herr talman! Självfallet kommer vi från vpk att återkomma i denna fråga, men att motionera är ju inget självändamål. Det vore bättre om riksdagen nu uttalade sig på sätt som vi har föreslagit och hemställde hos regeringen om ett lagförslag för att täppa till luckan i lagen, så att vi kan avskaffa den nuvarande orättvisan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 420 av Tore Claeson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 420 av Tore Claeson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 280
Nej - 12
Avstår - 2

§ 7 Föredrogs socialutskottets betänkande 1977/78:23 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde jämte motion.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Statens bosättningslånefond

Regeringen hade i propositionen 1977/78:101 under punkten IV:3 (s. 10) föreslagit riksdagen att till Statens bosättningslånefond på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:331 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen till Statens bosättningslånefond på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 14 000 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 34 000 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:331 till Statens bosättningslånefond på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisade ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av Göran Karlsson, Evert Svensson, John Johnsson, Stig Alftin, Lena Öhrsvik och Iris Mårtensson (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:331 till Statens bosättningslånefond på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisade ett investeringsanslag av 34 000 000 kr.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Socialutskottet föreslår i betänkande nr 23 delvis nya regler för verksamheten med de statliga bosättningslånen. Men vi är inte eniga, och följdriktigt har de socialdemokratiska ledamöterna reserverat sig till förmån för förslaget i den av socialdemokraterna lagda motionen.

När man läser tidigare betänkanden ser man att det i mångt och mycket finns en enighet. Men när det gäller socialutskottets betänkande nr 23 kan jag bara säga att vi inte är så värst överens.

De förbättrade regler för bosättningslån som den socialdemokratiska regeringen föreslog och som tillämpades från den 1 juli 1976 syftade till att bereda ökat utrymme för sociala hänsynstaganden. I detta inrymdes ensamstående handikappade utan barn och utländska medborgare. Lånets maximibelopp höjdes från 7 000 kr. till 10 000 kr. Antalet beviljade lån ökade under det första budgetåret med över 70 %, eller från 7 000 till 12 000, alltså en ökning med 5 000 lån per år.

Nu vill man från borgerligt håll riva upp reformen och försämra både lånemöjligheterna och villkoren. Med oförändrat genomsnittsbelopp och drygt 8 000 lån, som det föreslagna anslagsbeloppet medger, hamnar vi på en nivå som närmar sig läget före reformens genomförande.

Men en sak vill man höja – räntan – och det kraftigt, från 8 1/4 %, statens normalränta, till ca 12 %. Här slår den borgerliga majoriteten hårt mot den unga generationen. Jag tror inte att utskottsmajoriteten riktigt satt sig in i hur situationen kommer att utveckla sig när de unga vill sätta bo och utrusta bostaden på ett bra sätt men inte har ekonomiska möjligheter till det. Möjligen kan de ursäktas, för det är säkert några år sedan utskottsmajoritetens ledamöter befann sig i den här situationen, och de ekonomiska bekymren bleknar. De ungdomar som i dag har svårt att få arbete, de som bäst behöver stöd, får genom den borgerliga regeringens förslag vänta länge eller blir kanske helt utan lån. Även de handikappade drabbas.

I propositionen 1977/78:100, bil. 8 s. 243, kan man läsa följande:

”De vidgade lånemöjligheterna har medfört att utlåningen från fonden ökat på ett oförutsett sätt.” Är inte det ett bevis på att bosättningslånen funnit den form som passar de sämst ställda grupperna i samhället, de som verkligen behöver nämnda lån? Man säger vidare i propositionen att bosättningslånen framför allt skall ”ge hjälp med bosättningen åt unga människor med begränsade inkomster och därmed begränsade kreditmöjligheter på den öppna marknaden”. med dessa hänsynstaganden föreslår man sedan en höjning av räntan, som jag tidigare sagt, från 8 1/4 % till 12 %.

Regeringen visar förmynderskap genom att inte gå med på riksbanksfullmäktiges framställning att sänka kravet från sex till tre månaders gemensam kyrkobokföring. Tre månaders sammanboende med samma adress måste vara tillräcklig tid för att berättiga till bosättningslån.

En fråga, inte oviktig i detta sammanhang, är att vi i dag har en sjunkande födelsestatistik. Det läggs ett ansvar på oss att analysera och överväga konsekvenserna av den utveckling som nu kan skönjas på befolkningsområdet. Är vi beredda att acceptera konsekvenserna av den nuvarande

situationen på befolkningsområdet, eller vill vi styra utvecklingen här mot en annan framtid? För att hjälpa ungdomarna till familjebildning måste samhället alltså på bred front förbättra ungdomens situation. Det är samhällets skyldighet att hjälpa den som vill sätta bo och ge sina barn ett hem med god standard. Utskottsmajoriteten undergräver med sitt förslag denna rättighet, och även på detta område drabbar regeringens politik de sämst ställda grupperna i samhället.

Med hänvisning till vad jag här sagt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den med anledning av betänkandet framlagda reservationen.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag är ledsen, men jag har litet svårt att följa oppositionens tankegångar i den här frågan.

Först har vi nu under en längre tid – i stort sett ända sedan den förra budgeten lades fram av regeringen – fått höra att vi har ett för stort budgetunderskott och att budgeten måste stramas åt någonstans, där regeringen anklagas för att inte ha det politiska modet att säga nej till sådant som oppositionen ansett mindre angeläget. Men så finner vi här att regeringen föreslår en viss åtstramning när det gäller bosättningslånen. Då protesterar socialdemokraterna i högan sky. De talar om social nedrustning och säger att åtstramningen slår hårt mot den unga generationen.

Vad är det då för försämringar som regeringen har genomfört? Jo, den har sänkt inkomstgränsen för dem som får bosättningslån från 100 000 kr. till 75 000 kr. Det är alltså de som tjänar över 75 000 kr. som inte längre får de fördelaktiga lånen. Men det kan väl inte gärna vara de som avses med uttrycket "de sämst ställda i samhället" och som skall vara så hårt drabbade av detta? Vidare har regeringen höjt räntan, så att den inte längre är särskilt förmånlig, utan ungefär en normal bankränta, vilket betyder en ränteskillnad på inte fullt 4 %. Det finns också en viss risk för att dessa ungdomar får vänta några månader innan de får sitt bosättningslån och sedan får de kanske låna något mindre än 10 000 kr. i fortsättningen – kanske 8 000 kr. eller någonting sådant. Om de dessutom inte har varit kyrkobokförda tillsammans i den nya bostaden i mer än tre månader, måste de vänta på bosättningslånet tills de har varit kyrkobokförda på den nya bostadsadressen i sex månader.

Är nu detta någonting som drabbar de svagast ställda i samhället? Nej, som utskottet visar i sitt betänkande innebär sänkningen av inkomstgränsen till 75 000 kr. att i stort sett hälften av ansökningarna, eller i varje fall 40 %, försvinner. Redan där har alltså en stor del av de sökande klarats av.

Sedan kan man fråga sig vad den räntehöjningen innebär. Låt oss räkna med 4 %, och säg att ungdomarna får låna 8 000 kr. Det betyder då en höjning med 320 kr. om året, men eftersom räntan är avdragsgill, blir det alltså 160 kr. mer om året, eller en dryg tia mer i månaden, som de då betalar för att få chansen att köpa sig ett fullständigt möblemang. Det är väl inte orimligt, och det är väl ingenting som man kallar för en social nedrustning!

För att sammanfatta effekten av de ändringar som vidtagits kan jag säga att de nuvarande villkoren i stort sett – och det framgick också av Iris

Mårtenssons anförande – fortfarande är förmånligare än vad villkoren var år 1976, så det kan inte vara någon enorm standardsänkning som drabbar de unga som sätter bo nu. År 1976 hörde vi aldrig talas om att det skulle vara några oerhört stora fel på bostättningslånen, även om sedan vissa förbättringar har genomförts.

När det gäller kravet på dem som inte är gifta med varandra att de skall ha varit kyrkobokförda på samma adress i sex månader i stället för i tre månader, som socialdemokraterna vill, undrar jag om det verkligen är så hemskt för unga människor som flyttar ihop att behöva vänta i tre månader med att köpa sig ett komplett möblemang. Är det någon oerhörd social katastrof? Ja, om det är det, har de ju möjligheten att skaffa sig ett gemensamt hyreskontrakt; i så fall får de låna omedelbart och behöver inte vänta. Då är det väl en önskvärd utveckling att två ungdomar som inte är gifta med varandra och som flyttar in i en gemensam lägenhet stimuleras att skaffa sig ett gemensamt hyreskontrakt, eftersom det skyddar den svagare parten, som oftast är kvinnan. Det borde alltså vara angeläget från jämlikhetssynpunkt.

Jag har vidare litet svårt att följa med i resonemanget när Iris Mårtensson säger att vi nu skall tänka på den svaga befolkningsutvecklingen och att vi skall undvika att göra de här ändringarna, för om det är ett ungt par, som väntar barn, hinner de faktiskt vara kyrkobokförda på samma adress i sex månader innan barnets föds, och de hinner alltså kvalificera sig för bostättningslån, om de får någon bostad. Det är nog snarare där som problemet ligger i så fall, men jag kan inte inse att det heller kan ha någon stor betydelse.

Vad det här gäller är att vi nu befinner oss i en tid när alla är överens om att vi måste ta det viktigaste först. Inom den sociala budgeten finns det också stora och viktiga områden att satsa på. Här har man därför höjt pensionsbeloppen med nästan 4,5 miljarder, bidragen till daghem med 768 miljoner och barnbidragen med en kvarts miljard. Här har man också höjt anslagen till föräldraförsäkring, till handikappersättning och annat. Vi är alla överens om att detta är viktigt.

Mot den bakgrunden menar vi att när det gäller möjligheten för unga människor som flyttar ihop att få låna 10 000 eller 8 000 kr. till att köpa sig möbler, då är det ingen katastrof om man i det sammanhanget sänker inkomstgränsen från 100 000 till 75 000 kr. Det är ingen katastrof om de som kvalificerar sig för lån får vänta några månader innan de kan köpa de här möblerna. De klarar det. Många före dem har klarat att flytta ihop och sätta bo, trots att de fått vänta några månader innan de haft möjlighet att köpa det fullständiga möblemang som de velat ha.

De ensamstående handikappade drabbas inte av detta. För dem finns det utrymme inom de låneramar som här är givna. Här är det endast fråga om huruvida vanliga, ekonomiskt normalt ställda ungdomar skall få vänta några månader och om de ungdomar som tjänar över 75 000 om året skall få finansiera sina möbelköp själva.

Jag kan alltså inte inse att detta är något allvarligt socialt problem, och jag tror inte heller att socialdemokraterna tycker det. Jag skulle önska att

Statens bostättningslånepfond

socialdemokraterna hade haft respekt för vad som sades när budgeten lades fram och man fann att underskottet var för stort. Jag skulle önska att man hade sagt: O.K. – vi är med på att göra en liten standardsänkning. Vi närmar oss ändå igen den nivå som rådde 1976.

Tyvärr kunde ni inte motstå frestelsen att kanske kunna kamma in några poäng hos de ungdomar det här gäller. Det tycker jag är ett alltför lättsinnigt popularitetsjäkt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! När det gäller att sänka inkomstgränsen från 100 000 till 75 000 kr. har ju inte heller vi socialdemokrater opponerat oss. Det tror jag också att Gabriel Romanus är medveten om.

De här reglerna kom till den 1 juli 1976. När informationen om dem börjar ge effekt, då är regeringen beredd att försämra förmånerna. Det är litet konstigt, för man kan ju ändå på grund av det ökade antalet lån konstatera att de har stor betydelse för de ungas möjligheter att skapa ett välutrustat hem och därmed goda förhållanden för barnen. De skärpta kraven innebär att det vid prövning av lån till sammanboende som inte väntar barn gäller att de antingen skall ha ett gemensamt hyreskontrakt – det var Gabriel Romanus också inne på – eller, när kontraktet tecknats enbart av den ena parten, vara kyrkobokförda på samma plats med samma adress i sex månader.

Vad får vi då ut av detta? Jo, antingen skaffar man sig barn innan man hunnit ordna hemmet – följderna blir att barnet blir en ekonomisk påfrestning och solidariteten inom familjen sätts på prov – eller också tvingas man flytta ihop i en tom lägenhet. Det skulle bara fattas att det blir som det stod på folkpartiets valaffischer före valet: I folkpartiets Sverige kan barn och föräldrar vara mer tillsammans. – Hur skulle det se ut, i en omöblerad bostad?

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Det är klart att man helst skulle vilja undvika att göra de här ändringarna. De innebär naturligtvis vissa försämringar, och det finns ingen anledning att göra någon hemlighet av det. Man höjer ju räntan på lånen och man sänker inkomstgränsen så att färre får möjlighet att få dem. Det finns två anledningar till detta: dels har det blivit ett så stort intresse för lånen att resurserna har tagit slut, dels befinner vi oss i ett läge då vi måste göra en ekonomisk åtstramning. Det är ingenting som innebär någon nyhet.

Ert resonemang går inte ihop. Det går ju inte att först säga till regeringen: Visa nu att ni kan göra en åtstramning, visa nu att ni kan säga nej! När regeringen så gör det på den här punkten, då säger ni: Det var konstigt att regeringen gör en åtstramning. Frågan är om detta är en av de mest angelägna sakerna eller inte. Det är så lätt att tala om att vi måste prioritera och vänta med det som är mindre angeläget men sedan inte vara med om att göra det på någon enda punkt.

Jag måste fråga: Är det inte acceptabelt att unga människor som flyttar ihop

och som inte har barn får vänta kanske både tre och sex månader innan de får låna 10 000 kr. att köpa möbler för? Jag tycker att det är acceptabelt. Jag tror inte att unga människor skaffar sig barn extra fort bara därför att de måste ha soffmöbelen, TV-apparaten och allt det där. Jag tror att de möjligen kan klara sig i sin lägenhet några månader innan de måste ha hela möblemanget. Det finns nog en och annan ledamot av den här kammaren som när vederbörande satte bo fick vänta några månader innan man hade ett fullständigt färdigt möblemang, och det tror jag inte att man för illa av.

Det finns andra saker som verkligen är viktiga: att t. ex. få fram platser i barnomsorgen, att få sjukvård och stöd till de handikappade. Men att unga människor skall få ett fullt och färdigt möblemang när de flyttar ihop i en lägenhet kan jag inte anse vara det socialt mest angelägna i en tid när alla är överens om att man måste hushålla, spara och låta vissa saker vänta. Det borde inte heller vara svårt för socialdemokraterna att acceptera att vi här gör en viss försämring, särskilt som vi skall komma ihåg att det fortfarande sammanfattningsvis är bättre villkor för bosättningslånen än före 1976.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag anser inte att samhället skall gå ut till ungdomarna och säga ungefär som så: Försök att hålla ihop i sex månader så får ni kanske bosättningslån.

Gabriel Romanus är inne på den ekonomiska åtstramningen. Den känner vi väl alla till i dagens läge, men det vi från socialdemokratiskt håll strängt går emot är att de sämst ställda i samhället först skall bli drabbade. Här har alla många gånger talat om och värnat om ungdomen väldigt mycket, och i det här fallet blir det ju ungdomen som drabbas av åtstramningen.

ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! I fråga om de sämst ställda i samhället förhåller det sig alldeles tvärtom mot vad fru Mårtensson säger.

Riksbanken hade begärt ett tilläggsanslag på 50 milj. kr. därför att efterfrågan på bosättningslån hade ökat mycket kraftigt och kostnaderna hade blivit större genom de nya reglerna, som höjde inkomstgränsen till 100 000 kr. och gav 10 000 kr. som normalbelopp. Regeringen kunde inte bevilja mer än 20 miljoner av de begärda 50 miljonerna. Riksbanksfullmäktige, som fastställde fördelningen, hade då att avgöra om man skulle låta det hela gå vidare efter de gamla reglerna, om man skulle ordna ett kösystem, eller om man skulle hjälpa dem i den lägre inkomstklassen, de sämre ställda.

Riksbanksfullmäktige valde den sistnämnda metoden och sänkte inkomstgränsen från 100 000 kr. till 75 000 kr. för att ge just dem som inte hade så stora inkomster möjlighet till bosättningslån. Det är precis tvärtom mot vad fru Mårtensson säger. Man sänkte också normalbeloppet från 10 000 kr. till 8 000 kr. just i den avsikten att så många fler skulle få möjlighet till bosättningslån. Det var faktiskt anledningen. Därför begriper jag inte riktigt fru Mårtenssons resonemang:

Onsdagen den
8 mars 1978.

*Statens bosätt-
ningslånefond.*

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte att det är någon som begriper herr Hernelius resonemang heller, för det är klart att om man får mindre pengar att röra sig med till bosättningslån så går det ut över dem som söker sådana lån. Logiken måste säga det.

Jag begärde inte ordet för att replikera herr Hernelius utan närmast för att säga till herr Romanus att om det resonemang som han förde är representativt för den nya socialliberalism som folkpartiet representerar beklagar jag verkligen att folkpartiet gett sig in på den. Jag har varit van vid att ibland lyssna på Gabriel Romanus med stor förståelse. Jag tycker att hans sociala vidsynthet har utmärkt många av debatterna som vi har fört här i kammaren, men i kväll kan jag inte hålla med i hans allmänna resonemang. Tala om att socialdemokraterna inte kunde motstå frestelsen att lägga fram det här förslaget! Vi behövde inte någon frestelse alls, det var så naturligt att vi lade fram ett motförslag på det här området för att poängtera att vi inte ville gå med på den försämring som den borgerliga regeringen har föreskrivit.

Det är också orimligt att säga att vi inte har lagt fram ett annat budgetalternativ än regeringens. Vi har ett budgetalternativ som är 5 miljarder kronor bättre än regeringsförslaget. Jag tycker nog att det hade varit klädsamt om herr Romanus hade använt litet mildare toner i den här frågan. Regeringens förslag innebär en försämring. Det kan varken herr Romanus eller någon annan komma ifrån. Det är det vi har velat protestera emot genom att lägga fram vårt förslag.

ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! Göran Karlsson sade att han inte förstod vad jag sade. Han begrep inte logiken. Jag ställer inte så stora anspråk på mina anföranden att jag tror att jag skulle kunna övertyga herr Göran Karlsson. Så högt sätter jag inte mina ambitioner. Annars är det ganska naturligt att om man får mindre pengar att dela ut måste man prioritera. I det läget prioriterade riksbanksfullmäktige – såvitt jag minns rätt under fullständig enighet – på det sättet att man sänkte inkomstgränsen från 100 000 kr. till 75 000 kr. och lånebeloppet från 10 000 till 8 000 kr. Det är en prioritering till stöd för de mindre bemedlade och sämre ställda, inte något annat.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag tror kanske att vi inte skall dra alltför långtgående slutsatser av denna debatt. Om jag gjorde det beklagar jag det.

Låt oss ändå komma ihåg: Vad är fakta? Jo, fakta är att med regeringens förslag kommer riksbanken i år att kunna låna ut 102 milj. kr. i bosättningslån. Man kommer att kunna tillgodose behovet för de ensamstående handikappade och man kommer att kunna tillgodose behovet för dem som tjänar upp till 75 000 kr. och som uppfyller villkoren för lån. Vad de kan riskera är att de eventuellt kan få vänta några månader på att få ett lån, och har de inte gemensamt hyreskontrakt, är de inte gifta, har de inte barn gemensamt måste de vara kyrkobokförda på samma adress i ett halvår om de

inte kan skaffa sig gemensamt hyreskontrakt. Det är det förslaget gäller.

Då säger jag: Jag kan inte inse att detta är någon social nedrustning. Det är fortfarande högre standard sammanfattningsvis än man hade på de här lånen 1976. Men det är klart att det är en försämring mot vad som gällde i somras, och det förnekar vi inte. Vi har bara sagt: Om man måste strama åt och vi är överens om det, då måste man strama åt någonstans också. Man kan inte bara allmänt tala om att man skall göra det. Vi anser det inte vara någon social katastrof att de här unga människorna som tjänar över 75 000 kr. inte får lån. Vi anser det inte heller vara någon katastrof om de som får låna får betala full ränta. Som jag visade nyss betyder det kanske reellt för de flesta en tia i månaden eller någonting sådant – för att låna till ett möbleman. Vi anser det inte heller vara någon katastrof om de låneberättigade kan riskera att få vänta några månader, utan vi tror att de kan klara det.

Jag beklagar att inte ni socialdemokrater har velat ställa upp och visa att också ni menar allvar med att man måste strama åt någonstans utan att ni här, efter vad jag tycker, har fallit för frestelsen att jaga litet popularitet bland de ungdomar som är berörda. Jag tror att de också har en viss förståelse för att de, om det inte finns några speciellt ömmande sociala skäl, kan riskera att få vänta några månader på sitt bosättningslån. Om man går ut till människor och säger att vi skall strama åt i samhället, att regeringen har sagt att vi kan få vara något mindre generösa än tidigare, så tror jag faktiskt att folk har förståelse för det.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag har en liten fråga till herr Hernelius: Var riksbanksfullmäktiges beslut enhälligt?

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Faktum är ju, herr Romanus, att hur man än vänder och vrider på saken är det ett förslag till försämring som regeringen har lagt fram. Den försämringen har vi inte velat tolerera, utan vi har väckt en motion och fogat en reservation till det betänkande som vi nu behandlar i kammaren. Det är inte fråga om att söka popularitet hos ungdomen. Detta är ett rättvisekrav som vi har rest, på samma sätt som vi har lagt fram en rad motioner på andra områden. Det är inte konstigare.

Jag håller med Gabriel Romanus om att det naturligtvis inte inträffar någon katastrof om man genomför detta förslag. Men varför skall det nödvändigtvis bli några katastrofer på det sociala området? Faktum är ändå att ni försämrar denna förmån. Det är inte bara det att villkoren blir andra; räntan höjs också, mycket kraftigt för resten. Vi är emot även det.

Gabriel Romanus säger att vi inte vill strama åt. Vi går med på vissa åtstramningar och vissa utgiftsminskningar. Men jag kan inte inse att man just på detta område behöver strama åt på det sätt som den borgerliga regeringen föreslår.

NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag drömde aldrig om att denna fråga skulle kunna anses värd en lång debatt i riksdagen. Men Göran Karlsson gör den riktigt rolig. Här har vi nu det stora exemplet på den väldiga sociala nedrustning som skulle drabba Sverige om vi fick en borgerlig regering!

Vad är det som har hänt? Jo, det som har hänt är att med tillämpning av den nya medelstilldelningen och de nya reglerna ungefär 5 000–6 000 ungdomar i 20–25-årsåldern och i samma inkomstläge som gamla riksdagsmän inte får låna pengar på särskilt förmånliga villkor. Det är det ena.

Det andra är att de ytterligare några tusen ungdomar som behöver och får låna pengar kan komma att få vänta 1–3 månader mer än de skulle ha fått vänta om vi haft ytterligare 10–15 miljoner i fonden. Det är vad som händer. Vill de kringgå den olägenheten är det bara att skriva ett gemensamt hyreskontrakt.

Detta, mina damer och herrar i kammaren, var Göran Karlssons stora exempel på den sociala ragnarök som skulle drabba Sverige, inte minst enligt Göran Karlssons berättelser före 1976 års val. Det är häpnadsväckande, Göran Karlsson!

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Vad som händer är att detta anslag ökar, men det ökar inte så mycket att man kan tillgodose hela efterfrågan. Då har man dels sänkt inkomstgränsen, dels höjt räntan. Göran Karlsson anser att det är fråga om en betydande höjning. Det motsvarar en tia i månaden i nettokostnad.

Från socialdemokratiskt håll sägs att detta är ett hårt slag mot den unga generationen. Jag kan bara säga att jag tror att den unga generationen klarar det.

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jag har aldrig sagt att det är en social nedrustning ni har gjort, herr Carlshamre. Det är felaktigt att försöka vränga det dithän. Men detta är en klar tendens till en politik som går ut över de svaga. Den borgerliga regeringen försöker försämma förhållandena för dem som söker bostadslån. Det är bara det man kan konstatera.

Låt mig ta ett exempel. Vi har en besvärlig befolkningssituation, som Iris Mårtensson mycket riktigt sade. När man nu försämrar bostadslånen så förbättrar man inte heller befolkningssituationen.

Nej, herr Carlshamre, även om det här inte är någon stor sak kommer man inte ifrån att det är en tendens till att luckra upp de reformer som genomförts.

ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag blev tillfrågad om socialdemokraterna i bankofullmäktige var ense med de andra – det var väl innebörden i frågan. Jag kan bara upprepa vad jag sade förut: Såvitt jag minns var bankofullmäktige eniga. Det är omöjligt att hålla reda på varje beslut i bankofullmäktige. Det fattas ganska

många beslut; en del är hemliga, en del är öppna. Men såvitt jag minns var det ingen oenighet om detta, och i varje fall var det ingen debatt av det slag som vi har hört i dag.

Jag vill bara tillägga att jag nog missuppfattat den låglönedebatt som under många år förts i Sverige. Jag får nu plötsligt upplysningen att de sämst ställda i samhället är de som har mellan 75 000 och 100 000 i inkomst.

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

Statens bosättningslånefond

NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det gläder mig att få bekräftat att det inte var en social nedrustning; nu är det en tendens till en sådan. Det är det inte heller, Göran Karlsson. För att markera en ny tendens räcker det inte med ett beslut – det krävs två eller helst tre beslut innan man kan urskilja en tendens.

Fortfarande upprepar Göran Karlsson att vi slår mot de svaga. De svaga är alltså bl. a. 25-åriga ungdomar med samma inkomst som Göran Karlsson i Huskvarna har.

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Dess värre – eller hur herr Carlshamre vill ta det – är det inte så förfärligt många ungdomar som har den inkomst som riksdagsmän har.

NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det är riktigt, Göran Karlsson, och just därför är det inte heller många ungdomar som drabbas av detta hårda slag.

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jo, det är just vad det är.

NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! För att citera det gamla riksdagsprotokollet: Därmed var debatten slutad.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Bara en liten replik till Allan Hernelius.

I dessa jämställdhetsdebattens dagar vill jag, när Allan Hernelius talar om de höga inkomsterna, poängtera att det ändå är två som sätter bo.

ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! Det var för mig ingen ny upplysning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Göran Karlsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Göran Karlsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Göran Karlsson m. fl.

Fastighetsbildningslagen

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Göran Karlsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150

Nej - 142

§ 8 Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1977/78:24 med anledning av propositionen 1977/78:74 med förslag till riktlinjer för ett informationssystem om arbetsskador, m. m.

Trafikutskottets betänkande

1977/78:15 med anledning av propositionen 1977/78:88 om inrättande av en central myndighet för utredning av allvarigare civila och militära luftfartsolyckor, m. m.

Civilutskottets betänkanden

1977/78:13 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag till centralnämnden för fastighetsdata

1977/78:14 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag till bostadsdepartementet m. m.

1977/78:15 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser allmänna samlingslokaler jämte motion

1977/78:17 med anledning av motion om helikopterresurser för räddningstjänsten i Skåne

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 9 Fastighetsbildningslagen

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:18 med anledning av motioner rörande fastighetsbildningslagen (1970:988).

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:490 av Sven-Erik Nordin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts angående skyndsamt översyn av fastighetsbildningslagen beträffande

1. obligatorisk medverkan av gode män vid fastighetsbildningsförrättning,

2. information om rättshjälp, ekonomisk ersättning samt konsekvenser vid fastighetsbildningsförrättning,

3. noggrann fastighetssyn vid fastighetsbildningsförrättning,

1977/78:625 av Ivar Högström m. fl. (s) och

1977/78:1687 av Martin Olsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde utredning om och förslag till sådan ändring av fastighetsbildningslagen att möjligheterna till tvångsvis inlösen av aktiva jordbrukares åker- och skogsmark avskaffades.

Utskottet hemställde

1. beträffande inlösen vid fastighetsreglering att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1687,

2. beträffande information vid prövning av skogsfångsservitut att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:490,

3. beträffande undersökning av tillämpningen av regler om avveckling av skogsfångsservitut att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:625.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Fastighetsbildningslagen reglerar ett stort och viktigt område. När jag nu tar upp en liten del av lagens arbetsfält till debatt, så kan jag därmed illustrera hur även detaljer i en lag kan betyda stora rättsverkningar för den enskilde medborgaren. Jag avser här fastighetsbildningslagens verkningar beträffande skogsfångsservituten.

Skogsfångsservitut, vad är det? frågar någon.

Skogsfångsservituten finns i stort sett bara i Mellannorrland. De kom till i samband med den omfattande nyodling som ägde rum under 1800-talets senare del. Många mindre jordbruksfastigheter bildades genom utbrytning ur de gamla stora fastigheterna. De nya fick då vissa rättigheter i den gamla stamfastighetens skogsmark. Det var rätt till byggnadsvirke, stängselvirke, vedbränsle osv. Dessa rättigheter av servitutskaraktär föreskrevs gälla för "all framtid" eller – för att använda ett gammalt uttryck – för "evärdlig tid".

Under 1900-talet försvann många av dessa småbruk. Skogsfångsservituten blev inaktuella, i många fall utnyttjades de inte längre. Ett betydande tryck uppstod också från de stora skogsbolagen, som ansåg att skogsservituten hindrade, som det sades, en rationell skogsdrift.

Det var mot bakgrunden av denna situation som riksdagen i samband med stiftandet av fastighetsbildningslagen också beslöt att skogsfångsservituten skulle upphöra. Men riksdagen beslöt också att servituten skulle avlösas av pengar. Det skulle också vara möjligt att ge markvederlag.

Det är tänkbart att 1970 års lagstiftare trodde att deltidjordbruken snart skulle vara borta och att ingen längre skulle vilja värma en bostad med ved. Men utvecklingen har gått i en annan riktning. Många av dessa deltidjordbruk är i dag bebodda av unga familjer som trivs med sin livsform. De har köpt och betalat priset för fastigheten i tanke att nyttja rätten till bränsle,

byggnadsvirke och stängselvirke. För dessa människor upplevs tvångsinlösningen av servitutet som en konfiskering av personlig egendom. Det är också intressant att notera att något markvederlag ännu inte har dömts ut i annat fall än då ägaren till den tjänande fastigheten frivilligt har erbjudit detta.

Men när ett stort skogsbolag står som ägare till den tjänande fastigheten, den som begär servitutets inlösande, då erbjuds förstås ingen mark som kompensation för servitutet. Riksdagsbeslutet på denna punkt har blivit en chimär. Bitterheten över tillämpningen av fastighetsbildningslagen har varit stor på sina håll – en bitterhet som även nått regeringens öron. Jag noterar därför med tillfredsställelse att regeringen nu har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till ökad trygghet för de skogsfångsservitut som fortfarande utnyttjas, och jag vill säga att det är bra.

Men den av bostadsministern tillsatta arbetsgruppen har begränsade utredningsdirektiv. Jag har därför tillsammans med några partikamrater i en motion tagit upp vissa frågor som rör själva rättsproceduren vid fastighetsbildningsförrättning. Det är frågor om obligatorisk medverkan av godemän. Det är frågor om noggrann fastighetstillsyn. Det är frågor om information beträffande rättshjälp. Även dessa frågor borde förtjäna en granskning; låt vara att den granskningen närmast borde göras av justitiedepartementet.

Jag har tagit del av handläggningen i ett antal servitutsfall under det senaste året, och jag vill säga att den insynen har gjort mig djupt bekymrad. Så här har det gått till: Servitutsinnehavaren får en kallelse till "fastighetsreglering avseende skogsfångsservitut". Tid och plats anges, men inga upplysningar utöver den korthuggna kallelsen.

Servitutsinnehavaren, som i de flesta fall inte alls känner till att det finns en fastighetsbildningslag och än mindre vet vad den innehåller, infinner sig till förrättningen. Han får där inga upplysningar om sin rätt att påkalla godemän. Han delges ingen upplysning om rättshjälp. Däremot blir han underrättad om att sökanden, bolaget, har ensidig rätt att få servitutet upphävt. Han blir också upplyst om att han inte har rätt till mark som kompensation för servitutet. Det här kallelsesättet och den här handläggningen strider kanske inte mot lagen; det må vara sant. Men jag ställer frågan: Hur tror ni att servitutsinnehavaren upplever ett sådant förfarande? Helt visst känner han sig vara i ett psykologiskt underläge. Han kanske kapitulerar utan strid. Han tar de erbjudna pengarna och knyter näven i byxfickan. Eller kanske han så småningom skaffar sig hjälp och kräver medverkan av godemän. Han har rätt till det om, som lagen säger, "oskäligt dröjsmål ej föranledes därav". Vem skall avgöra det för resten? Det är kanske enmansdomstolen som fungerar i sådana här fall.

Nog måste man medge att vi lagstiftare inte kan stå till svars länge till för att ha kvar den här sortens handläggning i första rättsinstans. Vad man dömer i första instans kan så lätt hänga kvar även i nästa. Låt vara att man då får ett mer konventionellt domstolsförfarande.

Och inte blir det bättre rättssäkerhetskänsla av att dom fälls utan att förrättningsmännen har besökt fastigheten och på ort och ställe gjort klart för sig om och hur servitutet utnyttjas. Det svenska rättssystemet är ju till sin

princip präglad av medborgarnas likhet inför lagen, men på detta speciella område finns en uppenbar brist.

Vad säger då civilutskottet om våra motionskrav? Ja, låt mig notera att utskottet först ägnar motionen en ingående redogörelse. Recittexten är grundlig. I utskottsbetänkandet instämmer man i långa stycken med motionens krav. Men när man kommer till utskottets hemställan så slutar man med ett rätt och kallt avslag på motionerna. – Det är flera motioner i det här sammanhanget, men jag kommenterar bara den som jag står som första namn på.

Detta ger mig anledning att fråga utskottets talesman hur utskottets hemställan egentligen skall tolkas. Om det verkligen är så att utskottet tycker att missförhållanden råder och att de bör rättas till, varför säger man det då inte rent ut?

I stället uttalar utskottet hopp och förtröstan om att vederbörande ämbetsverk inom sig skall rätta till det hela. Vad är det som har hänt som gör att utskottet här litar så starkt på ämbetsverket? Och hur länge till skall nuvarande missförhållanden få råda, innan lagstiftarna tar itu med den här saken på allvar.

Det vore intressant om utskottets talesman ville lämna några klarläggande svar på dessa frågor.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Skall den mindre jordbrukaren ha rätt att behålla sin mark, eller skall han behöva riskera att hans mark tvångsvis inlöses för överföring till grannar med större fastigheter?

Detta är den fråga som jag och nio medmotionärer – partivänner till mig – tar upp i motionen 1687. Vårt svar på frågan är att fastighetsbildningslagen måste ändras så att även de små jordbrukarna skall få behålla sin mark tills de vill avyttra den.

Det är en viktig rättslig fråga och inte endast jordbruks- och skogspolitisk. Det förvånar att ett enhälligt civilutskott avstyrker motionen med motive-ringen att tvångsinlösenreglerna ännu ej tillämpats i sådan omfattning att en fast domstolspraxis utbildats i alla delar. Ja, skall vi verkligen vänta tills tvång har tillämpats, och dessutom domstolspraxis utvecklats i alla delar, kan det ju dröja innan det enligt utskottet kan finnas tillräcklig anledning för en översyn.

Bakgrunden till motionen är 1970 års fastighetsbildningslag som trädde i kraft den 1 januari 1972, och som i motsats till tidigare lagstiftning tillåter tvångsinlösen av mark för överföring till fastigheter som enligt för tillfället rådande värderingar är mera utvecklingsbara. Synpunkterna på detta ändras ju från årtionde till årtionde. Inte heller ägaren till den mottagande fastigheten kan förhindra att överföring sker till hans fastighet.

Innan jag går in på de frågorna vill jag påpeka att det är ett samhällsintresse

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

*Fastighetsbildnings-
lagen*

att all mark i vårt land utnyttjas för den produktion som den är lämplig för ur såväl ekonomiska som miljömässiga synpunkter. I vissa fall kanske inte den enskilde markägarens intresse och samhällsintresset sammanfaller. Det är därför viktigt att vi har en lagstiftning som ställer krav på ägarna; vi har t. ex. skogsvårdslag och jordhävdslag. Vid stor uppsplittring av mark kan samhällsintresset av produktivt utnyttjande av marken ge anledning till krav på ändrade ägofigurer och ändrade ägoförhållanden.

Förbättringar av arronderingsförhållanden kan uppnås dels genom frivilliga överenskommelser, dels genom tvångsvisa ägobyten, dels numera även genom tvångsvis inlösen av mark mot ersättning i pengar.

Enligt vår mening skall samhället i första hand genom upplysning och information till berörda fastighetsägare försöka få till stånd frivilliga uppgörelser. Ur rättslig synpunkt är även tvångsvisa ägobyten men knappast inlösen försvarbara. Skillnaden är ju att vid ägobyten får man andra marker, men då det gäller inlösen ersätts det med pengar.

Jag kan erinra om att laga skifte infördes i större delen av vårt land genom att jordbrukarna fick byta mark och därigenom erhålla bättre arrondering på sina gårdar. De fick annan mark men fick behålla motsvarande areal som de hade före skiftet.

Den tvångsvisa inlösen av mark är alltså något nytt i och med fastighetsbildningslagens ikraftträdande, och jag vill citera något ur den lagen för att ge en bild av vad som gäller. I 8 kap. sägs: "Har fastighetsreglering till syfte att inom område, som omfattar mark till ett flertal fastigheter med skilda ägare, åstadkomma en allmän förbättring av fastighetsbeståndet och är det ett väsentligt intresse från allmän synpunkt att storleksförändringar därvid genomföres, får fastighetsbildningsmyndigheten förordna att fastighet som ingår i regleringen eller del av sådan fastighet skall genom inlösen" – alltså tvångsvis – "avstås för att överföras till annan fastighet."

Emellertid finns det då vissa begränsningar. Det sägs att inlösen får inte ske om syftet med överföringen kan vinnas på annat sätt – det är väl då framför allt genom frivillig åtgärd. Det sägs även att inlösen inte får ske om avsevärd olägenhet därigenom skulle uppkomma för fastighetens ägare eller brukare. Ja, det här är tånjbara uttryck, och det är besvärliga tolkningsfrågor att avgöra vad som ligger i dem.

I utskottsbetänkandet erinras om att lagen har tillämpats bl. a. vid en fastighetsreglering i Västernorrland. Det anförs i betänkandet att tvångsbestämmelserna har tillämpats mot femton markägare, om man ser det formellt alltså. Men fler fastighetsägare har i denna fastighetsreglering – och jag förmodar även i andra regleringar – avstått från mark genom s. k. frivilliga uppgörelser, vilka är ganska lätta för förrättningsmännen att uppnå sedan de informerat markägarna om att därest de inte går med på frivillig uppgörelse kommer man att utnyttja möjligheterna till tvångsinlösen. Det är då bara de verkligt motståndskraftiga markägarna som står emot.

Jag frågar: Vad är det egentligen för slags frihet, om den lille jordbrukaren har att välja mellan att frivilligt sälja sin mark eller få den tvångsvis inlöst? Om jag svarar själv så säger jag att det är tvång i båda fallen, även om det i ena

fallet officiellt rubriceras som frivillig uppgörelse, vilket ju leder till att myndigheterna självklart kan rapportera att de tvångsvisa åtgärderna har använts i ett mindre antal fall.

Men det här är inget överraskande. Om vi läser i propositionen, nr 128, från år 1969 med förslag till fastighetsbildningslag så ser vi att föredragande statsrådet förutsåg vad som skulle komma att inträffa. Efter att ha bemött vissa remissinstansers farhågor för att tvångsinlösenreglerna skulle misskreditera fastighetsregleringen bland markägarna framhöll han: "Jag kan inte heller dela uppfattningen att inlösen skulle försvåra lantbruksnämndernas frivilliga inköp av tillskottsmark. Snarare torde det kunna förväntas att verkan blir den motsatta, eftersom en frivillig uppgörelse bör vara lättare att uppnå om fastighetsägaren vet att marken kan tvångsvis avhändas honom. Jag har den uppfattningen att inlöseninstitutet kommer att få sin största betydelse just därigenom att det kommer att utgöra ett effektivt medel att driva på en frivillig uppgörelse." – Där borde ordet frivillig ha stått med citationstecken omkring. – "Inlösen torde därför inte behöva tillgripas i någon större omfattning. Detta måste anses som en uppenbar fördel, eftersom förrättningshandläggningen därigenom kan ske betydligt enklare och snabbare."

Självklart fanns det remissinstanser som insåg riskerna med de föreslagna tvångsreglerna. Jag kan erinra om att jordbrukarnas organisationer framhöll att tvångsinlösen innebar ett mycket allvarligt ingrepp i den enskilde jordägarens rättigheter, och man framhöll att man var principiellt tveksam beträffande tillskapandet av en inlösenrätt. För att citera någon juridisk expertis kan jag nämna att Häradsförbundet ansåg att den kommitté som utrett frågan inte hade anfört några bärande skäl för tvångsinlösen och att förslaget innebar betydligt längre gående inskränkning i den enskildes bestämmanderätt än man hade i expropriationsbestämmelserna.

När riksdagen antog propositionen var meningarna starkt delade. Socialdemokrater och kommunister och några folkpartister stödde förslaget, medan övriga vände sig mot att riksdagen skulle fastställa det förslag till 8 kap. i fastighetsbildningslagen där bestämmelserna om tvångsinlösen återfinns. I den reservation som då fogades till utskottsutlåtandet talade man om att reglerna om inlösen, där det finns uttryck som avsevärd olägenhet osv., är mycket vaga, och man vände sig mot dem. Man erinrade om att enligt dittills gällande regler kunde inte expropriation ske för stärkande av ofullständiga jordbruk genom andra jordbruk som tillhörde aktiva jordbrukare, men den rätten infördes alltså genom propositionens förslag, som gick igenom.

Herr talman! Vi motionärer anser att de farhågor som reservanterna och remissinstanserna hyste har infriats. Likaså har de förhoppningar infriats som föredragande statsrådet hade, att inför man tvångsåtgärder är det lättare att åstadkomma s. k. frivilliga uppgörelser.

Vi ser det här som viktiga rättssäkerhetsfrågor, och vi hävdar att den som äger mark och sköter den på ett ur samhällets synpunkt tillfredsställande sätt skall ha rätt att behålla marken. Vi ser det som en självklar rätt.

Det talas här om avvägning mellan olika intressen, men det är inte mycket för den som ligger i underläge att trösta sig med.

En annan anmärkningsvärd sak är att den som äger en fastighet som anses utvecklingsbar och har grannar, vilkas fastigheter inte är utvecklingsbara, kan få mark tvångsvis överförd från grannarna till sig, fast han själv inte vill att marken skall tillföras honom.

Jag skall inte förlänga mitt inlägg mer. Jag vill dock betona att vi motionärer har sett dessa frågor ur rättslig synpunkt, medan utskottet knappast har anlagt sådana synpunkter.

Låt mig till slut, herr talman, erinra om att på nästan alla områden har under det här årtiondet den enskildes insyn, medinflytande och rättigheter ökat avsevärt. Vi tio motionärer frågar då: Är det rimligt att under samma årtionde införa denna lag, och sedan man sett den tillämpas även behålla den? Det gäller ju en lag som fråntar den lille markägaren en, som man trodde, självklar rätt att behålla den mark som han sköter på ett ur samhällets synpunkt oklanderligt sätt.

I detta anförande instämde Ivan Svanström, Marianne Karlsson och Anton Fågelsbo (samtliga c).

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Jag vill först ägna mig åt skogsfångsservituten, som Sven-Erik Nordin m. fl. har motionerat om. Frågan om skogsfångsservituten har ju aktualiserats på senare tid genom att vissa förbättringar genomförts, där missnöjet framför allt med ersättningsnivån varit mycket stort. Det är väl det som har föranlett motionen. Men det har också föranlett regeringen att tillsätta den arbetsgrupp som herr Nordin talar om och som bl. a. skall undersöka detta problem. Det ingår i direktiven att arbetsgruppen skall undersöka ersättningsfrågornas behandling vid förrättningarna.

Nu säger motionärerna att man i princip är med på att den här möjligheten skall finnas. Man pekar på tre delfrågor: gode mäns medverkan, informationen om bl. a. rättshjälpsläget och fastighetssyn på berörda fastigheter.

Vad gäller gode män bör upplysas om att lantmäteriverket har överlämnat en PM med rubriken Översyn och uppföljning av fastighetsbildningslagen. Där föreslår man en ökad medverkan av gode män. Man säger att det bör vara regel att gode män skall medverka i förrättningar av den här naturen. Dessutom föreslås att gode männen skall ersättas av allmänna medel. Det bör, såvitt utskottet har kunnat se, underlätta medverkan av gode män, för ersättningsfrågan och därmed kostnaderna har ofta varit en bromsande faktor när det gällt att ha med gode män, framför allt vid mindre förrättningar.

Lantmäteriverket arbetar nu på nya anvisningar i syfte att i största möjliga utsträckning åstadkomma en ökad medverkan av gode män. Detta är helt i linje med de önskemål om ökad medverkan av förtroendemän i förrättningar som generellt har uttryckts. Därför tycker utskottsmajoriteten att motionärerna på denna punkt kan betrakta sig som rätt väl tillgodosedda.

Beträffande syn på de berörda fastigheterna torde det vara regel att det vid

lantmäteriverkets förrättningar förekommer sådant. Men för att ytterligare understryka detta har lantmäteriverket nu upplyst att man kommer att föra ut denna sin uppfattning till sina regionala myndigheter, dvs. de myndigheter som har att handlägga förrättningarna. De har därmed kunnat skapa ytterligare garantier för att de får en ordentlig syn på varje berörd fastighet.

Så några ord om informationen. Motionärerna vill att man redan i kallelsehandlingen skall tala om vad det gäller. Utskottsmajoriteten har ansett att den bästa information som kan ges, och som anknyter till den aktuella förrättningens förhållanden, ges vid ett muntligt sammanträde, där man kan ställa frågor och motfrågor. Jag tror inte att den uteblivna informationen om vad förrättningen konkret skall innebära betyder att någon sakägare avstår från att infinna sig. En fastighetsägare som blir kallad till en legal förrättning av den här typen, som berör hans fasta egendom, försummar nog sällan att ta del av den information det är fråga om.

Herr Nordin pekade på rättshjälpsmöjligheten. Möjligheterna att få ordinarie rättshjälp i första instans är något beskurna av förrättningsmannens skyldighet att stå för en fullständig utredning. Det är den utredningen som han skall redogöra för på sammanträdet – eller sammanträdena, eftersom det ofta kan bli flera. Man har då ansett att den första rättshjälpen delvis kan ersättas på detta sätt.

Men utskottet har dessutom uttalat att lantmäteriverket och domstolsverket bör klargöra frågan om rätten till rättshjälp. I detta sammanhang bör påpekas att de föreslagna åtgärderna för att öka medverkan av gode män och deras ersättning av allmänna medel också kan stärka rättshjälpsituationen.

Sammanfattningsvis tycker jag att motionärerna har blivit rätt väl tillgodosedda. De har inte, som herr Nordin föredrar att uttrycka det, fått sin motion "rätt avslagen". Helt tillgodosedd är däremot Ivar Högströms motion om en undersökning om ersättningsnivåerna när det gäller regleringarna, för det har exklusivt arbetsgruppen i departementet i uppdrag att arbeta med. Här vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

När det gäller tvångsinlösenmomentet i fastighetsbildningslagen som Martin Olsson och andra har motionerat om vill jag säga att syftet med lagregeln är att få en bättre fastighetsstruktur. På många håll har vi ett mycket splittrat fastighetsbestånd, och det framstår som alltmer nödvändigt att vidta vissa ändringar. Målet måste vara att ändringarna kan få så små negativa konsekvenser som möjligt. Fastighetsbildningslagens rättesnöre är att fördelarna alltid skall överväga olägenheterna med regleringen. Därför har fastighetsbildningslagen fått en utformning som med hänsyn till syftet innebär mycket långtgående regler för att man skall kunna tillvarata de enskilda ägarintressena. Men det står helt klart att i vissa situationer måste ett visst tvång tillgripas. Annars skulle lagstiftningen bli ett slag i luften.

Det bör först och främst påpekas att ingen som dras in i en sådan här förrättning drabbas av förmögenhetsförlust. För den ersättning som bestäms vid förrättningen skall man i princip kunna skaffa ett ersättningsobjekt.

Vidare skall även hänsyn tas till sådana faktorer som social och ekonomisk trygghet för ägaren. Detta leder till att man får avstå från inlösen i fall där en ägolott från strängt arronderingsmässiga synpunkter skulle ha blivit föremål för inlösen men där olägenheten är större än nyttan med förrättningen, om ägaren kan anföra sociala och ekonomiska skäl för detta.

Dessutom säger fastighetsbildningslagen att inlösen inte får ske, om avsevärd olägenhet uppkommer för ägare eller brukare. Här tar man alltså inte bara hänsyn till ägaren utan även till brukaren.

Det bör påpekas att den inlösningsrätt som motionärerna vänder sig mot endast kan komma i fråga vid förrättningar som berör ett flertal fastigheter. Redan detta innebär en inskränkning. Det bör påpekas att dessa regler har tillämpats endast i fyra fall när det gäller skog eller jord, och det har då skett i områden som har de mest splittrade ägorna i landet.

Martin Olsson anförde exempel från sin hemtrakt, och det är väl därifrån de kritiska synpunkterna har hämtats. Jag vill bara påpeka att sådana fall som han nämnde inte är regelmässiga. Jag har själv sett förrättningar i Kopparbergs län, där man har åstadkommit mycket fina resultat praktiskt taget utan oenighet.

Inlösen får heller inte ske när ändamålet kan nås på annan väg. Det bör påpekas att en av de saker som då bör aktualiseras är frågan om bildandet av gemensamhetsskog som ett alternativ. Går man in för att bilda gemensamhetsskog, behöver ingen fastighet drabbas av inskränkning i sitt graderingsvärde, och man undgår helt de olägenheter som följer av en tvångsinlösen.

Styrande för i vilken utsträckning inlösenförfarandet skall komma till användning är ytterst de jordbruks- och skogsbrukspolitiska åtgärder som riksdagen vidtar, och därför är det något oegentligt att som motionärerna säga, att vad som i detta sammanhang skall bedömas som en rationell arrondering är beroende av myndighets beslut. Det är emellertid vi här i riksdagen som drar upp riktlinjerna, och senast gjorde vi det i samband med det jordbrukspolitiska beslutet med anledning av 1972 års jordbruksutrednings förslag. Sedan är det myndigheternas sak att handlägga ärendena i enlighet med detta beslut. Fastighetsbildningslagen är endast medlet för att nå de jordbrukspolitiska målen.

Jag vill också erinra om att en enig riksdag i våras ställde sig bakom civilutskottets uttalande om en översyn av frågan om hur en mer aktiv fastighetsbildning kan bidra till att förverkliga de uppställda målen. Regeringen har givit detta uppdrag till lantmäteriverket, och verket har – visserligen hittills utan framgång – äskat medel för denna uppgift. Vad det gäller är att utforma lämpliga anvisningar för bl. a. ett långt gående samråd med sakägarna. Överläggningarna har förts med lantbrukets organisationer, och de har ställt sig positiva till att genomföra åtgärder i denna riktning.

Det finns således å ena sidan en strävan från bl. a. jordbrukets och skogsbrukets organisationer att aktivera åtgärder enligt fastighetsbildningslagen, å andra sidan en sådan opinion som kommit till uttryck i motionen, låt vara avgränsad till en viss del av fastighetsregleringsproblematiken. Med

tanke på att lagen varit i kraft endast en kortare tid och har använts för endast fyra förrättningar har utskottet stannat för att det är lämpligt att vänta med vidare ändringar. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionen, och jag vill yrka bifall till detta förslag.

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

*Fastighetsbildnings-
lagen*

SVEN-ERIK NORDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara göra några korta kommentarer i anledning av utskottstalesmannens inlägg.

Jag är i likhet med Sven Eric Åkerfeldt rätt optimistisk i fråga om det resultat som kan komma från den arbetsgrupp som nu jobbar inom bostadsdepartementet med ökad trygghet för skogsservituten.

Vi skall komma ihåg att de negativa beslut som fattats i de här frågorna under gångna år och som väckt bitterhet delvis har sin grund i att vi levt i skuggan av 1967 års jordbrukspolitiska beslut. Man gör ju ändå en jordpolitisk prövning vid fastighetsdomstolen. Och eftersom vi nu har betydligt gynnsammare riktlinjer för jordbrukspolitiken torde det komma att påverka både anvisningar och handläggning av de här frågorna i gynnsam riktning.

Sven Eric Åkerfeldt säger: Det gör väl inte så mycket att det inte följer med någon information till kallelsen till en fastighetsbildningsförrättning – man får väl information vid sammanträdet, och det hindrar väl inte att vederbörande finner sig.

Det må vara sant, men det blir en psykologiskt olycklig start. Redan från början känner sig ju sakägaren i frågan i ett underläge. Fastighetsägaren har ensidig rätt att begära förrättning och servitutets upphörande. Här måste vi se upp så att vi skapar likhet inför lagen och även känsla av likhet inför lagen.

Sven Eric Åkerfeldt menar, liksom utskottet i övrigt, att lantmäteriverket kommer att se till att det blir ordning på torpet i framtiden, även i bokstavig mening. Jag hyser naturligtvis, med tanke på sammansättningen av lantmäteriverkets styrelse, också stort hopp om att det skall bli bättre i fortsättningen. Men vågar vi stanna där? Här gäller det ändå tillämpningen av en lag, och tillämpningen sker inte med ledning av anvisningar utan med ledning av lagens utformning. Har man i lagen föreskrivit obligatorisk medverkan av gode män, obligatorisk information om rättshjälp och obligatorisk fastighetssyn – då tror jag att vi skulle bli kvitt en del av den kritik som nu riktas både mot lantmäteriverket och mot lagstiftningen som sådan.

Allra sist säger Sven Eric Åkerfeldt att avslaget skall tolkas välvilligt. Det är möjligt att ni har ett alldeles speciellt språkbruk i civilutskottet; avslag skall alltså tolkas som bifall eller i varje fall vara en begravning med krans, om jag får använda det uttrycket. Men det vore mig fjärran att säga att varje utskott här i riksdagen inte skall få tillämpa det språkbruk utskottet vill. Och det är väl naturligt att den som inte i allmänhet tar del av civilutskottets betänkanden bara läser innantill och inte så mycket ser den innebörd som inte avspeglas i det faktiska ordvalet.

Onsdagen den
8 mars 1978

*Fastighetsbildnings-
lagen*

MARTIN OLSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill med några ord kommentera vad Sven Eric Åkerfeldt sade.

Vad gäller den motion där jag står som första namn har det väl inte påståtts att den ens behandlats välvilligt, utan det föreslås enbart att riksdagen skall avslå motionen.

Sven Eric Åkerfeldt nämnde en del om lagen som även jag talade om: de avvägningar som sker mellan olika intressen och de uttryck som finns om väsentligt intresse från allmän synpunkt, undvikande av avsevärd olägenhet och andra tänjbara uttryck.

Sven Eric Åkerfeldt nämnde målsättningen bättre fastighetsstruktur. Det är vi ense om. Jag tryckte i mitt anförande på vikten av att all mark utnyttjas produktivt.

Sven Eric Åkerfeldt sade att de negativa konsekvenserna är små och att det bara har varit fyra fall än. Ja, men förrättningar tar ju tid, så man har väl inte hunnit komma i gång med så många. Och med den opinion emot dem som finns är det väl möjligt att myndigheterna även drar sig för att försöka genomföra så värst många.

En sak som Sven Eric Åkerfeldt helt gick förbi var mitt påpekande av hur formell friheten blir om man har tvångsåtgärder. Jag betonade i mitt anförande att det inte är någon verklig frihet att välja mellan att sälja frivilligt eller drabbas av tvångsinlösen om det bara är de två alternativen som finns. Sociala och ekonomiska skäl är likaså allmänna uttryck.

Att ingen lider förmögenhetsförlust är även det formellt riktigt. Det står i lagen att ägaren till fastighet som inlöses är berättigad till ersättning motsvarande fastighetens marknadsvärde. Men vi får komma ihåg att de mindre jordbrukarna, som kan vara mycket verksamma och aktiva, inte har möjlighet att köpa annan mark i stället då de inte beviljas förvärvstillstånd för denna och de kan således inte kompensera sig genom att köpa annan mark. Jag tror, Sven Eric Åkerfeldt, att vi kan tala med litet mindre bokstäver om skyddet mot förmögenhetsförlust.

Det heter, som Sven Eric Åkerfeldt påpekade, att man skall använda tvånget när man inte kan uppnå målet på annat sätt. Han nämnde gemensamhetsskogarna, och det är en väg man kanske bör arbeta mer för än man gjort tidigare.

Det förvånar mig att ett enigt civilutskott i dag inte på minsta sätt tagit intryck av vare sig vad som skett sedan fastighetsbildningslagen trädde i kraft eller vad nästan halva riksdagen ställde sig bakom när den här frågan avgjordes år 1970. Då tillhörde emellertid ingen av oss som nu deltagit i debatten den svenska riksdagen.

Vad gäller jordbrukspolitiken fick jag till svar av bostadsministern på en interpellation i frågan i våras att man skulle se över de här frågorna när man dragit upp nya riktlinjer för jordbrukspolitiken. Jag vill då bara sluta med frågan: Tolkar civilutskottet det så, att tvångsåtgärderna i mindre utsträckning skall komma till användning sedan nya riktlinjer för jordbrukspolitiken nu fastställts?

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Sven-Erik Nordin säger att avgörandet i frågorna om servitutsinlösning skall ske i jordbrukspolitikens skugga, och det är alldeles riktigt tolkat. Som jag sade är fastighetsbildningslagen ett medel och jordbrukspolitiken den styrande delen. Och inte bara jordbrukspolitiken, i det här fallet är det närmast fråga om skogsbrukspolitik. Här har inte heller 1973 års skogsutredning, som nyligen avlämnade sitt betänkande, haft något att invända mot de regler som finns för att lösa in skogsservitut.

Beträffande informationen hävdar Sven-Erik Nordin att när ägaren får en sådan här kallelse vet han bara att ägaren till den tjänande fastigheten har ensidig rätt att få servitutet inlöst. Men skulle det vara så, att informationen om de här frågorna är så dålig som Sven-Erik Nordin vill göra gällande, är det väl stora chanser att han inte ens vet att bolaget eller den ägare det gäller har den här rätten, och då behöver han inte vara orolig för det. Men jag vidhåller att det viktiga är att vi får en personlig dialog. Det har i andra sammanhang än sådana här förrättningar visat sig vara den bästa lösningen för uppkomna konflikter.

Det är första gången jag hört kritik riktas mot civilutskottets språkbruk. Annars har som regel sagts att det är ett kort, kärnfullt och koncist språk detta utskott håller sig med. Jag hoppades kanske att jag skulle ha lyckats att ytterligare översätta något av innehållet, men eftersom inte Sven-Erik Nordin är riktigt nöjd med svaret kanske jag misslyckats med uppgiften.

Martin Olsson säger beträffande fastighetsregleringarnas inlösningsmoment att opinionen är så emot att resultatet lär bli dåligt. Det är bra det, för vi skall vara lyhörda för opinionen. Är opinionen så stark att de här ändringarna inte vidtas, då har det visat sig att det inte är ett lämpligt sätt och vi får nöja oss med det.

Inlösen till marknadspris ger inga bättre garantier, säger Martin Olsson. Det är så långt man kan komma med nuvarande regler. Jag vill dock påpeka att i den PM jag tidigare citerat finns det ett förslag om att ändra inlösningsreglerna och göra dem lika dem i expropriationslagen. Det öppnar möjligheter för s. k. annan ersättning, och där finns möjligheter att ersätta även annat än fastighetens marknadsvärde. exempelvis att fastigheten blir mindre och får sämre bärighet, sociala besvär eller kostnader vid frånträdet av ägolotten.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag skulle egentligen inte ta till orda i denna sena timme, men några saker som har yttrats omkring den fastighetsbildningslag som gäller f. n. gör att det finns anledning till några påpekanden.

Jag skall börja med att instämma i vad Sven-Erik Nordin och Martin Olsson har sagt. Jag är också medmotionär på Martin Olssons motion.

Får jag sedan säga att utskottsbetänkandet är ett intressant aktstycke. Det belyser några av de problem som följer med 1970 års lagstiftning om den nya fastighetsbildningen, som innebär en förenkling av möjligheterna till sammanläggning av fastigheter. Det har här påmints om att det rådde delade meningar när lagen infördes, och detta på goda grunder.

Vilka är erfarenheterna av den nya lagen? Någon fast domstolspraxis finns inte, utan man försöker hitta vägar för tillämpningen av reglerna. Det finns dock vissa erfarenheter av hur dessa tillämpats i det praktiska livet, vilka redovisas i betänkandet. Jag skall emellertid inte gå närmare in på dem, utan jag skall bara säga några ord om erfarenheterna från Svedjan i Gagnef, där en part, som Sven Eric Åkerfeldt tydligen aldrig har varit i kontakt med, nämligen ägarna/småbrukarna, i en del fall tvingades att lämna ifrån sig sina marker. I somliga fall fick de inte ens behålla så mycket av sin egen mark att den räckte till ett trädgårdsland eller ett potatisland. Att dessa människor skulle få ersättningsmark har det över huvud taget aldrig varit tal om där.

Sedan sade utskottets talesman att han sett vilka goda resultat man nått i Kopparbergs län och att ingen opponerat sig där. Då måste jag fråga vem som har informerat Sven Eric Åkerfeldt på detta sätt. Sven Eric Åkerfeldt har i så fall definitivt inte kunnat vara i kontakt med de människor som fick lämna ifrån sig mark i Svedjan, det är jag helt övertygad om!

Det sägs i civilutskottets betänkande att man skall försöka åstadkomma frivilliga uppgörelser. Ja, detta är en sak som ser bra ut på papperet, men så är det inte i verkligheten. Man har låtit makt gå före rätt, skulle jag vilja påstå. Den muntliga information som skall lämnas vid sammankomsterna har i de fall jag åberopar helt enkelt bestått i muntliga dekret. Så har de upplevts av berörda parter som skulle berövas sin mark.

Vad jag vill belysa – det är därför som jag har begärt ordet – är rättssäkerhetsaspekten i de här frågorna, rättssäkerheten för de människor som man vill ta marken ifrån.

Vi har i vårt land en rad lagar till skydd för individen. Detta gäller på arbetsplatserna genom MBL, det gäller i fråga om lagen om anställningstrygghet osv. Det gäller också i fråga om allemansrätten, som ger oss alla möjlighet att komma ut i skog och mark. Vi har en strävan att ge medborgarna rättsskydd, och denna strävan måste också gälla de småbrukare som äger några tunnland mark. Vi skall naturligtvis eftersträva rationella fastigheter och brukningsdelar och att marken brukas på ett riktigt sätt. Men får jag då säga, att det inte får vara på det sättet att ändamålet – att genomföra fastighetsregleringar – skall få helga medlen, så som det har skett här.

Detta vill jag säga till civilutskottets folk, som har att fundera på detta framöver, jag vill säga det till berörda myndigheter, och jag vill inte minst säga det till lantmäteriets folk och till lantmäteristyrelsen, som skall se över dessa ärenden. Det finns goda grunder för mig att säga det i dag.

Man skall inte glömma rättssäkerheten! Det finns en gammal fin rättstradition i det här landet, där man har försökt hävda rätt och rättssäkerhet för medborgarna. Detta har inte alltid lyckats. Vi har haft en fin ämbetsmannatradition, som har sökt hävda den delen också. Jag tror man har anledning att fundera på hur den här lagen verkligen har tillämpats just i de områdena som jag nämnt.

Sven-Erik Nordin talade här om att det på många håll finns en bitterhet mot tillämpningen av lagen. Jag kan helt och fullt instämma i det. Erfarenheterna från Svedjan i Gagnef är ett skrämmande exempel på hur fastighetsbildnings-

lagen *inte* skall tillämpas; det vill jag ha sagt.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till motionerna 490 och 1687. Bägge motionerna är ute i synnerligen angelägna ärenden.

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

*Fastighetsbildnings-
lagen*

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! För att inte förlänga den här debatten alltför mycket skall jag ta till orda bara en kort stund.

Herr Carlsson säger att jag har fått för mig att det har gått smärtfritt till vid de här förrättningarna i Kopparbergs län och undrar var någonstans det varit så. Det kan inte ha varit i Svedjan, säger han, och det är alldeles riktigt. Det var inte i Svedjan, utan det var i Nås som jag kunde konstatera att i varje fall resultatet var bra. Ingen av dem som jag var i kontakt med klagade över tillvägagångssättet.

Beträffande rättssäkerheten i allmänhet är jag i likhet med de andra motionärerna naturligtvis väldigt angelägen om att uppehålla ett mycket stort mått av rättssäkerhet. Men jag vill erinra om att detta inte är den enda lagstiftning som tillåter tvångsåtgärder för att man skall nå ett från allmän synpunkt gott resultat och komma fram till åtgärder som på sikt har mycket positiva effekter, kanske främst för ortens befolkning. I sådana fall blir det alltid en konflikt mellan rättssäkerheten och, som i det här fallet, de jord- och skogsbrukspolitiska riktlinjerna. Det gäller då att vi försöker åstadkomma det bästa vid avvägningen här.

Med den utformning som lagen har och den tillämpning som den har fått tycker jag inte att det här är fråga om några flagranta övertramp mot bakgrund av det syfte som skall nås. Men jag är helt inställd på att ägna dessa frågor en fortsatt uppmärksamhet, och jag är inte alls främmande för att om avarter uppenbar sig genast slå larm för att få en bättring till stånd.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Låt mig bara säga att jag tror att man i Nås, där man nått ett bättre resultat, har lärt av misstagen i Svedjan. Där har det nämligen skett flagranta övertramp, som herr Åkerfeldt uttryckte det, och jag hoppas verkligen att man i fortsättningen skall se till att lagen tillämpas på ett sådant sätt att man beaktar rättssäkerhetsaspekten – det är angeläget, och jag är tacksam över att Sven Eric Åkerfeldt ville betona den delen av frågan.

SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Det sista Eric Carlsson sade styrker bara min uppfattning att ju fler förrättningar av det här slaget vi får göra, desto bättre och smidigare kommer de att gå. Det visar också det här exemplet.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag vill helt kort säga att man bör väl lära någonting av sina misstag. Jag hoppas bara att man inte skall behöva göra alltför många misstag innan man lärt sig så mycket att man får en vettig tillämpning av lagen.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1687 av Martin Olsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Tilläggsdirektiv till
tomträttskommittén*

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 490 av Sven-Erik Nordin m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1977/78:19 med anledning av motionsförslag om upphävande av presumptionsregeln i expropriationslagen (1972:719)

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Tilläggsdirektiv till tomträttskommittén

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:20 med anledning av motionsförslag om tilläggsdirektiv till tomträttskommittén.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:861 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari i yrkandet 3 föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde att tomträttskommittén gavs tilläggsdirektiv i enlighet med vad som föreslagits i motionen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:861, yrkandet 3.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! På förekommen anledning vill jag meddela att jag ämnar både yrka bifall till min motion och begära votering. Jag vill också beklaga att jag måste gå upp i talarstolen vid denna sena tidpunkt på kvällen, men jag kan faktiskt inte hjälpa att ett parti tydligen har föredragit att förlägga sina gruppmöten här i kammaren. Man borde rimligen internt ha kunnat klara av en stor del av den diskussion som man fört här i kammaren den senaste timmen.

I motionen 861 tar vänsterpartiet kommunisterna upp olika markpolitiska frågor. Vi crinrar bl. a. om att markpriserna i vårt land aldrig ökat så mycket som under de senaste 10–15 åren och om de problem som detta fört med sig. I motionen tas också upp problemen för kommunerna och de sociala

konsekvenser som följt i spåren på markvärdestegring och markspekulation.

Civilutskottet tar bara upp en del av motionens innehåll och ett av motionens yrkanden i det betänkande som vi nu behandlar, nämligen yrkandet att tomträttskommittén skall ges vissa tilläggsdirektiv. Jag skall därför begränsa mig till att i detta inlägg behandla problem på tomträtts område och våra förslag i det sammanhanget.

De förslag vi ställer syftar till att förhindra att kommunerna gör sig av med kollektivt ägd mark och till att underlätta för kommunerna att i ökad utsträckning tillämpa tomträtt. Regeringen tillsatte under fjolåret en tomträttskommitté för att se över bestämmelserna om tomträttsavgäld m. m. Kommittén har emellertid inte erhållit sådana direktiv att den kommer att ta upp de brister och svagheter på tomträtts område som vpk krävt ändringar på sedan många år tillbaka.

Av kommitténs direktiv framgår att den i stort sett kommer att inskränka sitt arbete till regler för omprövning av tomträttsavgäld, avgäldsperiodernas längd och uppsägning. Vi har i motionen framhållit att detta är viktiga och väsentliga problem, men vi vill framhålla att det är ännu viktigare att ta upp problem som försvårar en tillämpning och utökning av tomträtten. Det finns, som vi framhållit, anledning att snarast ändra på två förhållanden som framför allt skulle få betydelse om man vill främja en utveckling mot vidgad tomträtt som ett medel i samhällets mark- och bostadspolitik och om man vill stödja tomträtten framför den vanliga äganderätten.

Det ena förhållandet gäller frågan om statliga tomträttslån även till andra ändamål än bostäder, dvs. även till tomträtt för industri, affärsändamål, mark för fritidshus osv. Vi föreslår således att de statliga lånen skall kunna utgå för alla de användningsområden som kommunerna finner lämpliga för tomträttsupplåtelse.

Det andra förhållandet sammanhänger med låneunderlag, ränta och amorteringstid, dvs. kommunalekonomiska problem eller låneproblem. I motionen erinrar vi om våra förslag till förändring av de statliga tomträttslånen. Dessa förslag är följande.

1. Låneunderlagen utökas från 95 till 100 %.
2. Förlängd amorteringsfrihet från 10 till 20 år.
3. Förlängning av vissa amorteringstider från 40 till 60 år.
4. Subventioner av räntan på tomträttslånen till en nivå som gäller för statliga bostadslån.
5. Snabbare utbetalning av tomträttslånen, så att de närmare ansluter sig till tidpunkten för kommunernas kostnader för markexploateringen.

Vpk menar att dessa krav måste tas upp och genomföras, om tomträtts alla fördelar på ett riktigt sätt skall kunna tillvaratas. De medel som kommunerna har i dag är otillräckliga. Att dessa medel förbättras är ett samhällsintresse och en nödvändighet, om man vill främja en social bostads- och markpolitik.

Jag har ganska utförligt redovisat de konkreta förslagen med hänsyn till innehållet i utskottsbetänkandet och utskottets svar på motionen. Om vpk på

Onsdagen den
8 mars 1978

*Tilläggsdirektiv till
tomträttskommittén*

samma sätt som de övriga partierna hade fått delta i utskottsbehandlingen av frågorna är det möjligt att detta hade kunnat undvikas. Flera vpk-talare har i dag påtalat de orimliga arbetsvillkoren i utskotten, och jag vill understryka den kritik som har framförts mot övriga partier för deras odemokratiska ställningstagande, som gör det omöjligt för vpk att i utskottet motivera sina förslag och foga reservationer till utskottsbetänkandena. Det här försvarar också kammarens arbete, och det kan leda till en ännu besvärligare arbetssituation om vi tvingas framföra muntligt vad som normalt skulle stå i utskottsbetänkandena.

När man redovisar tomträttskommitténs uppgifter i betänkandet sägs bl. a. att kommittén bör föreslå den avvägning mellan och formulering av tomträttsinstitutets syften som är bäst förenliga med den övergripande målsättningen att mark för bostadsändamål skall kunna upplåtas både med äganderätt och tomträtt. En sådan övergripande målsättning som där anges betyder fortsatta möjligheter till privatisering och fortsatta möjligheter till markvärdestegringar och markspekulation, och vi kan från vpk inte godta en sådan övergripande målsättning.

Utskottet säger att vpk:s förslag utgår från allmänt beskrivna syften, vilka inte kan tjäna som underlag för att pröva behovet av vidgat utredningsuppdrag. Nu är det emellertid så, som jag också har påvisat i mitt anförande, att motionen inte alls utgår från några allmänt beskrivna syften. Tvärtom innehåller den mycket konkreta exempel och förslag på vilka frågor som måste tas upp. Man måste fråga sig om utskottets ledamöter verkligen har läst motionen innan de skrivit under ett sådant här utlåtande över den.

Tomträttskommittén bör ges tilläggsdirektiv att även lägga fram förslag då det gäller tomträttslån till andra ändamål än bostäder och se över problem som sammanhänger med låneunderlag, ränta och amorteringstid, i enlighet med vad som sägs i motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 861.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Får jag börja med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är inte så ovanligt att civilutskottets betänkanden står sist i förteckningen över betänkanden som riksdagen har att behandla och vi får våra ärenden rätt sent under varje dags arbete. Jag tycker Tore Claeson inte behövde vara så särskilt ledsen för det. Det är inte alltid som man har så stor publik i kammaren som man har på kvällen. Det är en annan sak om publiken lyssnar till vad man säger.

Får jag sedan också säga några ord beträffande Tore Claesons ilska över att ett antal centerpartister har diskuterat fastighetsbildningslagen och hans uppfattning att de borde ha kunnat göra det på ett gruppmöte. Vi har visserligen begränsning av taletiden här i kammaren, men det är ändå inte så att någon är förbjuden att yttra sig. Det är inte särskilt demokratiskt, tycker jag, av Tore Claeson att vara irriterad över att ett antal människor som är intresserade av en speciell fråga också tar den möjlighet som finns att ventilera den här i kammaren.

När det gäller vårt betänkande skall jag fatta mig mycket kort. Det finns en utredning tillsatt som skall handha tomträttsfrågor. Den har tillkommit därför att det från olika håll framförts synpunkter på de villkor som i dag gäller för tomträttsinstitutet. Meningen är att kommittén skall göra en genomgång av de bestämmelser som i dag gäller och lägga fram förslag till förändringar. När remissbehandlingen är klar läggs en proposition fram till riksdagen. Vi får därefter möjligheter att lägga våra synpunkter på förslagen och motionsledes föreslå de ändringar som vi kan önska när det gäller riksdagsbeslutets slutliga innehåll. Det strider mot vårt vanliga arbets sätt att ingripa och ge tilläggsdirektiv under den tid utredningsarbetet pågår, om det inte är något exceptionellt som inträffat. Det är motiveringen till att vi i utskottet, efter att ha läst den motion som vpk väckt, stannat för att föreslå att riksdagen avslår den.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag tror, Kjell Mattsson, att det hade varit bra om utskottet föreslagit riksdagen att utvidga direktiven för tomträttskommittén. Utredningen kommer enligt de direktiv den har inte att ta upp de mycket väsentliga problem som vi berör i motionen.

Det är skillnad mellan att motionera och ta upp nya frågor till behandling i anslutning till en proposition som kan komma med anledning av ett eventuellt förslag från utredningen – där man i huvudsak bara sysslar med själva avgäldsfrågorna – och att ge tomträttskommittén i uppdrag att se över och utreda dessa mycket viktiga frågor. En sådan utredning har vi och många andra efterlyst under årens lopp. Det är orsaken till att jag riktat kritik mot utskottet i detta sammanhang. När vi kommer så långt att det blir fråga om en ny behandling av dessa frågor i riksdagen kommer många med mig att beklaga att man inte gav tomträttskommittén vidgade direktiv.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 861 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 20 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 861 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträk-

Nr 91

Onsdagen den
8 mars 1978

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 274

Nej - 9

*Tilläggsdirektiv till
tomträttskommittén*

§ 12 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle kulturutskottets betänkande nr 18 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 22.32.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert